

Inspiratie in de praktijk bij de wegwijzers naar vorming

Acht wegwijzers wijzen je de richting om de vorming in een katholieke dialoogschool in praktijk te brengen: duurzaamheid, gastvrijheid, generositeit, kwetsbaarheid en belofte, rechtvaardigheid, uniciteit in verbondenheid, verbeelding. De lege ruimte of witruimte in de vormingscirkel nodigt uit om dat vanuit het eigen pedagogisch project van je school te doen. Daar gaat een christelijk mens- en wereldbeeld in schuil.

Deze inspiratiefiches

- zijn werkdocumenten ter inspiratie en ondersteuning om de vorming in jouw school handen en voeten te geven;
- helpen je om de Bijbelse intuïties in leren en leven te concretiseren en expliciteren;
- leggen verbanden met het leerplan Zill, het gemeenschappelijk funderend leerplan so en het vademecum zorgbreed en kansrijk onderwijs, die op diezelfde visie op vorming gestoeld zijn;
- zijn opgebouwd volgens een zelfde stramen:
 - **DENKEN** geeft inhoudelijke achtergrondinformatie;
 - **DOEN** en **ZIJN** geeft concrete suggesties om met de wegwijzers te werken in grote en/of kleine (vak)groepen;
 - **DIALOOG** geeft mogelijkheden tot gesprek met collega's en leerlingen.

De digitale versie met links naar meer inspiratie staat op de website van Katholiek Onderwijs Vlaanderen. Meer tips en veelbelovende praktijkvoorbeelden krijgen daar een plaats.

Laat je ook weten hoe deze fiches je inspireren tot denken, doen en zijn en tot dialoog?

Ons e-mailadres: identiteit_kwaliteit@katholiekonderwijs.vlaanderen.

Witruimte

wegwijzer naar vorming

INSPIRATIE IN DE PRAKTIJK

Wegwijzers voor het vormingsproces in een school zijn: uniciteit in verbondenheid, kwetsbaarheid en belofte, gastvrijheid, rechtvaardigheid, duurzaamheid, verbeelding en generositeit. Vanuit het eigen pedagogische project zullen scholen sommige wegwijzers beklemtonen of andere wegwijzers naar voren schuiven. Ze tonen de weg naar een eigen pedagogisch perspectief. De nog niet ingevulde schoolspecifieke wegwijzer biedt extra ruimte aan dat eigen perspectief. Vanuit de eigen missie, inspiratie of traditie kan een school die ruimte inkleuren. Ze geeft op een unieke manier richting aan het pedagogische avontuur.

Je krijgt acht wegwijzers naar vorming in een katholieke dialogschool aangereikt.

Hoe inspireren ze je in de praktijk tot denken, doen en zijn in dialoog?

Deze **inspiratiefiche** geeft enkele aanknopingspunten en voorbeelden als opstap.

Je bedenkt er zelf zeker nog vele andere ...

Je kunt het thema benaderen vanuit de drie invalshoeken van de identiteitsdriehoek:

je persoonlijke identiteit, je professionele identiteit en de identiteit van je school.

Het is ook verweven met het leerplan Zill voor het basisonderwijs en het gemeenschappelijk funderend leerplan voor het secundair onderwijs.

Samen vertolken de wegwijzers hoe een katholieke dialogschool naar vorming kijkt.

DENKEN

“Ik heb een hekel aan iemand die beweegt maar niet weet waarnaartoe”, zegt de Nederlandse profvoetballer en coach Johan Cruyff. Mogen de acht wegwijzers ons alvast inzicht bieden en uitzicht naar het ‘waarnaartoe’ én het ‘vanwaaruit’ bij het vormen van kinderen en jongeren.

In de visuele voorstelling van de vormingscirkel vind je een ‘witruimte’, ruimte voor een achtste wegwijzer. De bedoeling is aan elke school/schoolgemeenschap de ruimte te bieden om vanuit haar eigen context, inspiratie, opvoedingsproject/visie, stichters/bezielers, geschiedenis ... een eigen accent, een eigen wegwijzer toe te voegen. Een eigen oriëntatie, die wezenlijk is voor het eigen project. Het kunnen er ook meer zijn. Misschien zijn ze niet van meet af aan helder maar klaren ze zich gaandeweg uit. Misschien worden ze onderweg aangereikt door leerlingen of collega's of treden ze uit de eigen schoolcontext naar voor.

Bij de Frans-Joodse filosoof Marc-Alain Ouaknin lezen we over deze witruimte het volgende: *‘Het wit is één van de meest essentiële aspecten van de literatuur. Het is misschien zelfs haar fundament. Een tekst is literair door zijn witruimtes, zijn stiltes, zijn weglatingen en onderbrekingen, die de lezer uitnodigen om naar binnen te gaan, om er zijn verbeelding, zijn interpreterend vermogen, zijn vragen, zijn verwachtingen en soms zijn teleurstellingen te ontwikkelen. Door de leemte van het lege en het witte geeft de tekst aan zijn publiek de mogelijkheid om mee te werken, om te proberen een nieuw antwoord te geven op de vraag die de tekst met zich meebrengt of die hem werd overgeleverd.’*

In een katholieke dialogschool krijgt iedereen ook deze witruimte als uitnodigende wegwijzer mee.

Dé katholieke dialogschool bestaat niet. Er zijn vele katholieke dialogscholen.

“In het huis van mijn Vader is ruimte voor velen. Ware dit niet zo, dan zou Ik het u hebben gezegd.” Johannes 14, 2

“Vanuit de traditie waarin de school staat en in gesprek met haar omgeving, wil de katholieke dialoogschool een oefenplaats zijn voor een (samen)leven in een wereld die gekenmerkt is door diversiteit en verschil. Kritisch-creatief leren omgaan met wat eigen en wat anders is, met wat verbindt en wat onderscheidt, stelt mensen in staat bij te dragen aan een open, zinvolle, verdraagzame en duurzame samenleving, waar een plaats is voor iedereen – een wereld waar ook God van droomt.”

Uit de [visietekst Katholieke dialoogschool](#)

In een katholieke dialoogschool gaan verleden, heden en toekomst hand in hand. Door oog te hebben voor de historische wortels van de school, kan een school bewust omgaan met de actuele context en werken aan een toekomst zonder de eigen roots te verloochenen. De katholieke traditie maakt steeds een deel uit van de geschiedenis van een katholieke school.

Een katholieke dialoogschool is steeds een ‘erfgenaam’ en een ‘erflater’. Ze ontvangt de katholieke traditie van de vorige generatie (traditie-ontvanger) en ze geeft deze door aan de volgende generatie (traditiestichter). Het is vanuit de traditie waarin de school staat dat ze in dialoog moet treden met haar omgeving en werken aan een nieuwe toekomst voor onze maatschappij, met bijzondere aandacht voor diegenen die zich in de marge bevinden.

Uit: [projecttegel Schoolgeschiedenis](#) op www.katholiekedialoogschool.be

DOEN EN ZIJN

Hieronder vind je aanknopingspunten en werkwijzen om:

- je eigen opvoedingsproject te actualiseren vanuit het huidige identiteitsdenken,
- in die actualisatie de eigenheid van je school in kaart te brengen,
- die eigenheid taal te geven door een of meer specifieke wegwijzers te kiezen als invulling van de ‘witruiimte’ in de vormingscirkel,
- de invulling van jullie ‘witruiimte’ concreet te maken in de schoolwerking.

De ‘witruiimte’ invullen

Bekijk je eigen opvoedingsproject vanuit de zeven ingevulde wegwijzers

- Uniceit in verbondenheid
- Kwetsbaarheid en belofte
- Gastvrijheid
- Rechtvaardigheid
- Duurzaamheid
- Verbeelding
- Generositeit

Vraag: wat betekent elk van die wegwijzers voor ons eigen opvoedingsproject en hoe maken wij dat concreet?

Schrijf bij elke wegwijzer in enkele woorden op wat die wegwijzer voor jullie school betekent. Tips:

- Je kunt bij het beantwoorden van die vraag de inspiratiefiches bij de betreffende wegwijzers raadplegen.
- Je vindt achtergrondinfo in de publicatie [Hoop doet leren](#) van Katholiek Onderwijs Vlaanderen.

Ga te rade bij de patroonheilige of stichter(es) van je school als inspiratie voor vandaag

- Welke inspiratie vindt je school bij die patroonheilige of stichter(es)?
- Hoe laat de school dat zien?
- Waar vind je die figuur terug in je schooleigen opvoedingsproject?
- Hoe blijkt dat uit de schoolwerking?

Beschrijf kort.

Laat je inspireren door de geschiedenis van je school

In het werkmateriaal op www.katholiekedialoogschool.be vind je een volledig uitgewerkte werkvorm om je te verdiepen in je schoolgeschiedenis, ermee in gesprek te gaan en daaruit wegen naar de toekomst te zien verschijnen. Surf naar [projecttegel Schoolgeschiedenis](#) en ga aan de slag.

Vul nu je eigen 'witruimte' in

Door in vorige oefeningen jezelf te positioneren ten aanzien van de zeven wegwijzers en/of door te rade te gaan bij de patroonheilige of stichter(es) van je school en/of door je te laten inspireren door de geschiedenis van je school, heb je voor jezelf verhelderd waarvoor je school staat.

Vul nu - met die informatie voor ogen - de 'witruimte' van jouw school in met je eigen schoolspecifieke wegwijzer(s). Liefst met één woord en alleszins met zo weinig mogelijk woorden.

- Welk woord typeert de eigenheid van jouw school het meest als wegwijzer naar de vorming die je bij je leerlingen nastreeft?
- Vanwaar komt dat woord en waarnaar verwijst het?

Zoek naar specifieke bronnen die de gekozen wegwijzer(s) inhoudelijk funderen.

Je invulling van de 'witruimte' toepassen

De invulling van je eigen 'witruimte' in het licht van de identiteitsdriehoek van Kuiper

De schoolspecifieke wegwijzer waarmee jouw 'witruimte' is ingevuld, verwoordt de institutionele identiteit van de school waarvoor je werkt.

- Hoe vul je dat professioneel in? Hoe komt die wegwijzer in je werk tot uiting?
- Hoe verhoudt die wegwijzer zich tot wie je zelf bent en wat je denkt? Vind je vanuit je persoonlijke identiteit aansluiting bij die wegwijzer of zit er spanning op die relatie? Hoe ga je daarmee om?

De invulling van je eigen 'witruimte' in het licht van de engagementsverklaring van het katholiek onderwijs

Samen werken aan katholieke dialoogscholen vraagt het engagement van ieder die bij dat onderwijs betrokken is: leerlingen en ouders, leraren en andere personeelsleden, leidinggevenden in onderwijs en bestuurders. Tegelijk heeft de school en wie er leert en werkt, verwachtingen ten aanzien van de lokale gemeenschap, de Kerk en de samenleving. Katholiek Onderwijs Vlaanderen beschrijft dat engagement in een engagementsverklaring.

Elke school vult dat *samen werken aan katholieke dialoogscholen* op eigen wijze in, vanuit het eigen pedagogisch project. Ieder bouwt op zijn eigen manier verder aan de veelvormige, rijke katholiek-pedagogische traditie in Vlaanderen en Brussel.

Algemeen

- Herken je jezelf / herkennen jullie zich als team in het engagement dat gevraagd wordt?
- Zijn de verwachtingen die in de engagementsverklaring staan ten aanzien van de leerlingen, collega's, directie, bestuur, ouders lokale gemeenschap, Kerk en samenleving ook jouw / jullie gezamenlijke verwachtingen?
- Wat stemt overeen en wat verschilt?

Toegepast op de invulling van je eigen 'witruimte'

- Hoe maak jij persoonlijk je engagement concreet aan de hand van de schoolspecifieke wegwijzer waarmee jouw 'witruimte' is ingevuld?
- Hoe maken jullie samen, als team, dat engagement concreet aan de hand van de schoolspecifieke wegwijzer waarmee jullie 'witruimte' is ingevuld?

De invulling van je eigen 'witruimte' in het licht van de pastoraal op school

- Hoe vertaalt de school de schooleigen inspiratie in de pastoraal op school?
- Met welke pastorale initiatieven geven jullie een eigen, specifieke 'kleur' aan de pedagogische werking?

Op weg naar een pedagogie van de hoop

Het is mijn diepste overtuiging, dat je de hoop in een school kan onderwijzen en kan leren. Kiezen voor de hoop is niet een algemeen theoretisch principe maar gaat over concrete keuzes in leerinhouden en leerdoelen, in pedagogische aanpak, in zorg voor leerlingen. Die hoop manifesteert zich op elke speelplaats, in elke klas, in elke school. Ze vindt haar sporen in de inzet van leraren, in de veerkracht van leerlingen, in de daadkracht van leiders. Ze licht op in de betrokkenheid bij de samenleving, in de goodwill van ouders. De hoop kan zich tonen in elk beleidsdomein maar heel bijzonder in het kwetsbare vormingsproces dat zich elke dag in de klas voltrekt. In het leren van taal en wiskunde, wetenschap en religie, in muziek, techniek leren jonge mensen een wereld kennen met rijke mogelijkheden. Leraren vertellen een hoopvol verhaal en zetten leerlingen in beweging door hen te richten op wat nog niet bedacht en nog niet gerealiseerd is. De hartstocht van de hoop maakt jonge mensen breder in plaats van smaller.

Carl Snoecx over [Hoop doet leren](#) op het congres Genereus ambitieus van Katholiek Onderwijs Vlaanderen op 22 januari 2019

- Wat versta jij/verstaan jullie onder een hoopvolle school?
- Hoe helpt de invulling van je eigen 'witruimte'/de schoolspecifieke wegwijzer jullie op weg naar een hoopvolle school?

Wegwijzers naar teksten voor bezinning, gebed, viering

- Teksten voor bezinning, gebed of viering in het kader van je schoolspecifieke wegwijzer kun je opzoeken op www.4ingen.be.
- De rubriek [Gebed van de week](#) op de website van Vicariaat Onderwijs Bisdom Brugge bevat een schat aan tekstmateriaal.
- Ook via een zoekrobot kun je online heel wat boeiend materiaal vinden.

DIALOOG

Met de schoolgemeenschap

Hoe kleurt jullie schoolspecifieke wegwijzer het omgaan met

- leerlingen en hun ouders?
- directie en schoolbestuur?
- collega's?
- de lokale (kerk)gemeenschap?

Met de Bron

- Welke bronteksten in de Bijbel of uit de christelijke traditie helpen richting geven aan jullie invulling van de 'witruimte'?
- Welke aanknopingspunten in andere tradities zie je om gesprek te voeren?

Met de hedendaagse cultuur in al haar diversiteit

- Welke aspecten in de hedendaagse cultuur in al haar diversiteit grijp je aan om jullie schooleigen wegwijzer in dialoog te brengen?

Met de innerlijke ruimte

- Hoe geven jullie aandacht aan de spirituele dimensie op school?
- Hoe geven jullie ruimte aan de spirituele ontwikkeling bij leerlingen, bij collega's, bij directie en schoolbestuur? B.v. stille momenten, bezinningsmomenten, bezinningsdagen, abdijsdagen of -weekends ...

Met de lege ruimte

"Ten gronde moeten we positiever leren werken met de leegte." Dat zegt de benedictijner monnik Benoit Standaert. Moet ons schoolsysteem niet veel aandachtiger omgaan met de leegte? vraagt hij zich af. Lees meer in [dit artikel](#).

- Hoe maak je de inspiratie van je schoolspecifieke wegwijzer zichtbaar, voelbaar en tastbaar in de lege ruimte op school?
- Is er in je school letterlijk een lege plaats en lege tijd waar de 'witruimte'/'lege ruimte' mag en kan bestaan?

Duurzaamheid

wegwijzer naar vorming

INSPIRATIE IN DE PRAKTIJK

Duurzame ontwikkeling betekent voorzien in de behoeften van de huidige generatie zonder daarmee de mogelijkheid van de toekomstige generaties in gevaar te brengen en berust op drie aspecten die met elkaar verweven zijn: een economisch, sociaal en ecologisch aspect. In de joods-christelijke traditie is duurzame ontwikkeling nauw verbonden met het scheppingsgeloof. De natuur is een kostbaar geschenk waar wij zorg voor dragen en het leven van mens en dier is niet eindeloos maakbaar en manipuleerbaar. Duurzaamheid is gericht op kiezen voor het zijn en minder voor het hebben.

Je krijgt acht wegwijzers naar vorming in een katholieke dialoogschool aangereikt.

Hoe inspireren ze je in de praktijk tot denken, doen en zijn in dialoog?

Deze **inspiratiefiche** geeft enkele aanknopingspunten en voorbeelden als opstap. Je bedenkt er zelf zeker nog vele andere ...

Je kunt het thema benaderen vanuit de drie invalshoeken van de identiteitsdriehoek:

je persoonlijke identiteit, je professionele identiteit en de identiteit van je school.

Het is ook verweven met het leerplan Zill voor het basisonderwijs en het gemeenschappelijk funderend leerplan voor het secundair onderwijs.

Samen vertolken de wegwijzers hoe een katholieke dialoogschool naar vorming kijkt.

DENKEN

Inrijpoort

Van Dale geeft als verklaringen: duurzaam = bestemd om te duren, weinig vergankelijk (wat op hechte grondslagen rust, zo min mogelijk grondstoffen verbruikt; gebruik maakt van herwinbare bronnen), lang aanhoudend, voor lange tijd.

Twee denksporen

Vorming TOT duurzaamheid/duurzame ontwikkeling

- Definitie Verenigde Naties: “duurzame ontwikkeling is de ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van de toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen.”

- De (beperking van de) *ecologische voetafdruk* is alleszins een belangrijk aspect in duurzame ontwikkeling maar daarnaast zijn er nog andere dimensies voor ogen te houden.
- Duurzame ontwikkeling wordt vaak omschreven met deze drie P's: planet, people, profit & prosperity.
- De wereld dient in balans te zijn op het vlak van de verhouding tussen 'people', 'planet' en 'profit & prosperity'. Aandacht voor sociale gelijkheid, economische efficiëntie en respect voor het milieu zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden om te komen tot een beleid dat leidt naar duurzame ontwikkeling.
- Duurzame ontwikkeling is kortweg gericht op 'genoeg voor altijd voor iedereen'.

Vorming ALS duurzame ontwikkeling

- Duurzaam leren is leren voor het leven. Dat is de missie van elke school. Vorming op school is een etappe in een levenslang leerproces.
- Vorming = leren dat beklijft, wat je blijvend heeft doen veranderen, wat je maakt tot wie je bent, wat je niet verleert of opnieuw vergeet. Het is 'wat overblijft als men alles vergeten is'.
- Wat is de houdbaarheidsdatum van wat je op school (aan)leert? Duurzaam onderwijzen (vanuit het oogpunt van de school) en duurzaam leren (vanuit het oogpunt van de leerling) zijn de twee polen van een vormingsproces, waarvan de houdbaarheidsdatum onbeperkt is. Het gaat naar de essentie van wat er echt toe doet in ons leven en in de wereld.
- In dit denkspoor onderzoek je zo je *pedagogische voetafdruk*.

De figuur van de pedagogische driehoek visualiseert vorming als de ontplooiing van de relatie tussen de leerling en de werkelijkheid met de leraar/opvoeder/school als bemiddelaar.

Toegepast op de wegwijzer duurzaamheid legt het denkspoor 'vorming TOT duurzaamheid' de focus op de invalshoek 'werkelijkheid', terwijl het denkspoor vorming ALS duurzaamheid' de aandacht op de leerling richt. De beide benaderingen zijn dus complementair. Wat betekenen jij als leraar en wat betekenen jullie samen als school in het ontwikkelen van dat relationeel pedagogisch netwerk? Hou je van de wereld en hou je van je leerlingen en hoe verbind je die met elkaar?

Enkele kerngedachten om te exploreren en concretiseren

(uit Leeftocht van maart 2016 over duurzaamheid)

Zich oefenen in duurzame ontwikkeling betekent:

- met geduld en respect inzicht verwerven in de bouwstenen die moeder aarde nodig heeft om ons op te voeden;
- met wijsheid het onderscheid maken tussen het teveel en het tekort, zodat het evenwicht zich herstelt;
- met vindingrijkheid het hoofd bieden aan dagelijkse zorgen die de menselijke waardigheid in de weg staan;
- met liefde wat tot afval gerekend wordt, verbouwen tot een bruikbaar en zinvol bestaan.

Vingerwijzingen die helpen de weg naar duurzame ontwikkeling te banen

- *Klein* is niet altijd minder. Soms betekent het gewoon op mensenmaat of beheersbaar.
- Vaak geeft *samen* meer opbrengst en garantie op een gedegen oplossing.
- *Creativiteit* opent het venster op de toekomst en op onvermoede mogelijkheden.
- *Herstellen* is nieuw leven schenken aan wat verloren leek.
- *Kennis en vakmanschap* vormen een garantie tegen onwetendheid en onmacht.
- *Zorgzaamheid* is de motor van wat duurzaam is, ook in relaties.

Duurzaamheid in de Bijbel

En God zei: 'Nu gaan Wij de mens maken, als beeld van Ons, op Ons gelijkend; hij zal heersen over de vissen van de zee, over de vogels van de lucht, over de tamme dieren, over alle wilde beesten en over al het gedierte dat over de grond kruipt.' En God schiep de mens als zijn beeld; als het beeld van God schiep Hij hem; mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen. God zegende hen, en God sprak tot hen: 'Wees vruchtbaar en word talrijk; bevolk de aarde en

onderwerp haar; heers over de vissen van de zee, over de vogels van de lucht, en over al het gedierte dat over de grond kruipt.' *Genesis 1, 26-28*

'Het gaat met het Rijk Gods als met een man die zijn land bezaait, hij slaapt en staat op, 's nachts en overdag, en onderwijl kiemt het zaad en schiet op, maar hij weet niet hoe.' *Marcus 4, 26*

Duurzaamheid en Zill

De wegwijzers naar vorming geven richting aan het team om doorheen het hele schoolgebeuren tot op de klasvloer te groeien als katholieke dialoogschool. Het leerplan biedt tal van vindplaatsen om daaraan te werken met de leerlingen. Een [overzicht op de website](#) verzamelt er enige.

Duurzaamheid en het gemeenschappelijk funderend leerplan so

Het leerplan is voor de leraar het anker om bij de leerlingen de steeds complexere wereld te ontsluiten in hun groei naar volwassenheid. De wegwijzers geven daaraan richting en verbinden de vormingsopdracht van de school met haar Bijbels-christelijke inspiratie. De [algemene inleiding leerplannen so](#) past dat toe op elke wegwijzer.

Duurzaamheid en het Vademecum zorgbreed en kansrijk onderwijs

Het vademecum toont zich als een stevig huis, gebouwd op goede grond en met stevige fundamenten. Duurzaamheid zit in de grond waarop we bouwen. Bron: [Vademecum, Bouwen aan een school voor iedereen](#).

DOEN EN ZIJN

We verdiepen ons in het denken over duurzame ontwikkeling.

Tips voor literatuur

- Paus Franciscus, *Laudato Si*
- Website van Katholiek Onderwijs Vlaanderen: [duurzame ontwikkeling en inspirerend burgerschap](#)
- Een valies voor een duurzame wereld op school. In: *In dialoog*, maart-april 2019
- Themanummer Tijdschrift voor Geestelijk Leven november-december 2016: *De aarde die ons draagt en leidt. Oriëntaties op een duurzaam leven.*

We zoeken inspiratiebronnen voor duurzame ontwikkeling in de Bijbel en de christelijke geloofstraditie.

We bevragen andere overtuigingen.

We verkennen het aanbod van organisaties die duurzame ontwikkeling beogen.

Zie websites [Broederlijk Delen](#), [Studio Globo](#), [Ecokerk](#), [Valies](#), [Kleur Bekennen](#), [Transitie Vlaanderen](#) ...

We maken een SWOT.

Waarin zijn we sterk? Waar in willen we groeien? Waar liggen kansen? Wat zijn hindernissen of beperkingen?

- Ieder persoonlijk en/of met de vakgroep: hoe zetten wij in ons onderwijsprogramma (vak-/leergebied-gebonden en vak-/leergebiedoverschrijdend) in op duurzame ontwikkeling?
- In het identiteitsteam, kernteam, pedagogische raad, directieteam, leerlingenraad, ouderraad, bestuur ...: hoe zetten wij in onze school in op duurzame ontwikkeling?

Je kunt dit doen voor elk van de twee denksporen: vorming TOT duurzame ontwikkeling en vorming ALS duurzame ontwikkeling.

Wat gaan we nu doen?

DIALOOG

Vragen bij de eerste denkpiste: dialoog TOT duurzame ontwikkeling

- Hoe realiseren we een houdbaar evenwicht tussen menszijn (welzijn), economie (welvaart) en ecologie?
- Hoe kunnen we de gaven van de natuur gebruiken zonder ze te vernietigen?
- Hoe werken we aan duurzame relaties?
- Hoe springen we zorgvuldig om met de bescheiden beschikbare middelen? Wanneer hebben we zelf genoeg en wat kunnen we aan anderen geven?

Elke vraag kunnen we vanuit verschillende perspectieven beantwoorden: in het persoonlijk leven, in de schoolcontext, in de lokale gemeenschap, in de brede maatschappelijke context.

Vragen bij de tweede denkpiste: dialoog ALS duurzame ontwikkeling

Benaderd vanuit de school

- Wat is de pedagogische voetafdruk van ons onderwijs/van onze school? Welke voetafdruk laat ons opvoedingsproject bij onze leerlingen na?
- Hoe verlengen wij de houdbaarheidsdatum van ons onderwijs? Wat is er beklijvend in ons onderwijs?
- Wat en wie/Wie inspireren ons daarbij? Op welke manier?

Benaderd vanuit de leerling

- Hoezeer heeft je opvoeding je veranderd tot wie je nu bent?
- Wat is de impact van je vorming op je zijn als mens, op je wel-zijn?
- Wat en wie/Wie hebben daarop een stempel gedrukt? Op welke manier?

Vragen bij de combinatie van de twee denkpijsten

- Hoe verkleinen wij onze ecologische voetafdruk maar vergroten wij onze pedagogische voetafdruk?
- Waar en hoe stapt Jezus daarin mee?

Duurzaam onderwijs richt zich op leren vandaag voor een wereld van morgen, die we per definitie (nog) niet kunnen kennen. Ons handelen vandaag heeft repercussies voor de ruimere wereld van morgen. Wat we in het heden doen, geeft ook steeds de toekomst mee vorm. Die toekomstige wereld leeft al in onze scholen. De toekomstige samenleving komt er bijna alle dagen samen. Voor een duurzame toekomstige wereld heeft de school vandaag dus een rol te vervullen. Een cruciale rol? Het is een oefenplaats voor de wereld van morgen.

- Wat reiken wij de kinderen en jongeren aan om de toekomstige wereld creatief vorm te geven?
- Wat pikken de leerlingen op dat hen helpt en in staat stelt om dat te doen?
- Van welke wereld dromen wij voor hen?
- Van welke wereld dromen zij? Wie en wat willen zij worden?
- Wat leven wij voor?
- Waar en hoe stapt Jezus daarin mee?

Gastvrijheid

wegwijzer naar vorming

INSPIRATIE IN DE PRAKTIJK

Gastvrijheid betekent dat wij ons niet vasthechten aan één onveranderlijke cultuur, maar dat iedereen welkom is die te gast wil zijn. Gastvrijheid betekent ook dat wij durven zeggen waar wij als gastheer voor staan. Gastvrij in dialoog gaan nodigt gastheer en gast uit tot het erkennen en versterken van ieders identiteit.

Je krijgt acht wegwijzers naar vorming in een katholieke dialoogschool aangereikt.

Hoe inspireren ze je in de praktijk tot denken, doen en zijn in dialoog?

Deze **inspiratiefiche** geeft enkele aanknopingspunten en voorbeelden als opstap.

Je bedenkt er zelf zeker nog vele andere ...

Je kunt het thema benaderen vanuit de drie invalshoeken van de identiteitsdriehoek:

je persoonlijke identiteit, je professionele identiteit en de identiteit van je school.

Het is ook verweven met het leerplan Zill voor het basisonderwijs en het gemeenschappelijk funderend leerplan voor het secundair onderwijs.

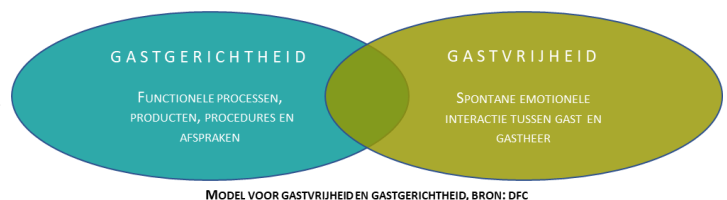
Samen vertolken de wegwijzers hoe een katholieke dialoogschool naar vorming kijkt.

DENKEN

Gastvrijheid is een waarde, daar zal iedereen het over eens zijn, maar ze is meer dan dat: ze is ook een funderend principe voor een school.

Kenmerken van gastvrijheid

- Gastvrijheid toont zich het sterkst in de ontmoeting met de ander, met degenen die anders denken en leven.
- Onze gastvrijheid is evenredig tot onze menselijkheid, gastvrijheid is een basisprincipe van dienstverlening.
- Gastvrijheid bevat altijd een element van onbaatzuchtigheid. Dat betekent niet dat gastvrijheid in strijd is met commercieel denken of handelen.
- Gastvrijheid wordt gekenmerkt door wederkerigheid. Het is noodzaak voor wie haar ontvangt, maar ook voor wie haar geeft.

MODEL VOOR GASTVRIJHEID EN GASTGERICHTHEID, BRON: DFC

- Gastvrijheid is niet zomaar organiseerbaar. Het is moeilijk te bepalen wat juist gastvrijheid teweegbrengt.
- Gastvrijheid is meer dan gastgerichtheid.

Icoon van Roeblov rond gastvrijheid (Emmaüsgangers)

Het grote thema van deze icoon is de beweging van de ene persoon naar de andere toe. Hier trekt niemand iets naar zich toe, want onze God leeft in betrokkenheid op de ander en kijkt voortdurend naar de ander uit. Hij is tegelijk gast en gastheer. Hij wandelt mee als tochtgenoot en wordt dan voorganger. Hij schuift mee aan tafel als gast en wordt gastheer bij het breken van het brood.

Enkele stellingen

- Professionele gastvrijheid is een kunst.
- Gastvrijheid is universeel en gaat voorbij aan alle religies.
- Gastvrijheid verstrekken vraagt om wilskracht en overwinningen op jezelf.
- Gastvrijheid is verantwoordelijkheid nemen voor je gasten.
- Gastvrijheid is een onvergetelijke 'vingerafdruk' achterlaten bij een ander.

Uit F. Bitter, Consulaat voor Gastvrijheid Management, Managementsite voor en door professionals

Wat betekenen deze stellingen over gastvrijheid voor jezelf als mens (persoonlijke identiteit), voor je werk in het onderwijs (professionele identiteit) en voor jullie school (institutionele identiteit)?

Gastvrijheid en Zill

De wegwijzers naar vorming geven richting aan het team om doorheen het hele schoolgebeuren tot op de klasvloer te groeien als katholieke dialogeschool. Het leerplan biedt tal van vindplaatsen om daaraan te werken met de leerlingen. Een [overzicht op de website](#) verzamelt er enige.

Gastvrijheid en het gemeenschappelijk funderend leerplan so

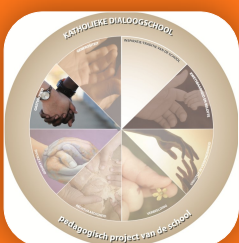
Het leerplan is voor de leraar het anker om bij de leerlingen de steeds complexere wereld te ontsluiten in hun groei naar volwassenheid. De wegwijzers geven daaraan richting en verbinden de vormingsopdracht van de school met haar Bijbels-christelijke inspiratie. De [algemene inleiding leerplannen so](#) past dat toe op elke wegwijzer.

Gastvrijheid en het Vademecum zorgbreed en kansrijk onderwijs

Het vademecum toont zich als een stevig huis, gebouwd op goede grond en met stevige fundamenten. Gastvrijheid zit in de grond waarop we bouwen. Bron: [Vademecum, Bouwen aan een school voor iedereen.](#)

DOEN EN ZIJN

Uit *Hoop doet leren* van Carl Snoecx (Halewijn, 2019) citeren we volgende passage rond gastvrijheid (p. 31-32): *Een verdraagzaam iemand gaat respectvol om met zijn medemens. Iemand die gastvrij is, doet meer. Hij slecht daadwerkelijk barrières en bouwt bruggen. (...) Het uitoefenen van dat soort gastvrijheid is niet vanzelfsprekend. Gastvrijheid gaat tegen de stroom van het gewone in, zij confronteert iemand met de vreemdheid en ongewoonheid van een ander mens, vooral als die niet zijn taal spreekt en niet zijn waarden deelt.*

Gastvrijheid als begrip vraagt om verdere verkenning en verdieping. Ga in gesprek over gastvrijheid. Kom doorheen de dialoog tot de diepere betekenis van het begrip.

- Wat versta jij onder (Bijbelse) gastvrijheid?
- Waar heb je zelf al gastvrijheid mogen ervaren? Waarom voelde jij je echt 'te gast'?
- Waar ben je zelf al gastvrij geweest? Wat kenmerkte jou als gastheer/vrouw?
- Wat is er volgens jou nodig om gastvrij te kunnen zijn?
- Men ziet vaak dat arme mensen gastvrijer zijn dan rijke. Hoe zou dat komen?
- Wat betekent gastvrijheid in de context van een school, een klas?
- Waaraan zie ik dat jouw school gastvrij is?
- Zie je een verband tussen 'gastvrijheid' en 'dialoog'?

Ga op de website www.willibrordbijbel.nl zoeken naar Bijbelteksten die bruikbaar zijn voor een bezinning of viering rond het thema 'gastvrijheid'. Via de zoekopdracht geef je trefwoorden in als gastvrij, gastvrijheid, welkom, huis ... Zo kom je op het spoor van geschikte Bijbelteksten (Bijbelvertaling naar keuze). Een voorbeeld:

Liefde jegens allen (de brief aan de Romeinen 12, 9-18)

Uw liefde moet oprecht zijn. Verfoei het kwaad, houd vast aan het goede. Bemin elkaar hartelijk met broederlijke liefde. Probeer elkaar in beleefdheid te overtreffen. Laat uw ijver niet verflauwen, wees vurig van geest, dien de Heer. Laat de hoop u blij maken, houd stand in de verdrukking, volhard in het gebed. Draag bij voor de noden van de heiligen, leg u toe op **gastvrijheid**. Zegen hen die u vervolgen; u moet hen zegenen in plaats van hen te vervloeken. Wees verheugd met hen die zich verheugen, en huil met hen die huilen. Leef in harmonie met elkaar. Wees niet hooghartig, maar wijd u aan eenvoudige taken. Houd uzelf niet voor wijs. Vergeld niemand kwaad met kwaad. Heb het goede voor met alle mensen. Leef, voor zover het in uw macht ligt, met alle mensen in vrede.

Zoek op de website www.kuleuven.be/thomas/pastoraal/vieringen via de 'geavanceerde zoekopdracht' verdiepende teksten rond het thema 'gastvrijheid'. Kies een tekst die je aanspreekt en ga erover in gesprek met een collega. Een voorbeeld:

Een Afrikaans spreekwoord zegt: 'Laat de gast komen opdat gastheer en gastvrouw gezegend kunnen worden'. In de Congolese cultuur is gastvrijheid erg belangrijk. Een gast mag altijd aanschuiven rond de kookpot, een gast wordt met respect behandeld. Een gast ontvangen, betekent dat je er zelf beter van wordt. Vaak wordt er een geitje of een kip geslacht en een feestmaaltijd bereid voor de gast én heel de familie. In ruil brengt de gast cadeautjes mee, maar ook nieuws van verre familie en vrienden.

Een variant op het net aangehaalde spreekwoord zegt: 'Een gast heelt de zieken'. Wanneer een gast de familie of dorpsgemeenschap bezoekt, houden familieruzies op, staan de zieken op van hun bed, wordt de vrede hersteld en krijgt het huis nieuwe kracht. Gasten worden dan ook beschouwd als sociale helers, in zekere zin zijn zij familiedokters.

Ook via een zoekrobot (Google, Bing, Yahoo!, ...) kun je online heel wat boeiend materiaal vinden rond gastvrijheid. Een filmpje of een prent, een kunstwerk of een lied kan de uitnodiging zijn tot een boeiend gesprek over de diepere betekenis van gastvrijheid. Een voorbeeld:

Het lied 'Omdat Hij niet ver wou zijn' uit Zingt Jubilate (ZJ 105) drukt de relatie uit tussen God en mens.

Omdat Hij niet ver wou zijn, is de Heer gekomen.

Midden in wat mensen zijn, heeft Hij willen wonen.

Vakspecifieke impulsen

De website www.katholiekedialogschool.be bevat o.a. Vakspecifieke impulsen (VISjes). Vakspecifieke Impulsen op School zijn prikkels over onderwerpen en thema's die verband houden met een specifiek vakdomein en tegelijk een levensbeschouwelijke dimensie hebben.

Ga aan de slag met het VISje [Philemon & Baucis: Gastvrijheid opent nieuwe wereld](#).

DIALOOG

Gastvrijheid vanuit de school richt zich tot ouders, leerlingen, de buurt en de collega's. Werk aan de winkel dus! Hieronder vind je aandachtspunten voor een gastvrije school.

Ouders

- Een intake-gesprek is gericht op een 'warm welkom' en gebeurt 'luisterend' naar de noden en zorgen van ouders. Welke stappen zetten we om dat te bereiken?
- Oudercontacten tijdens het jaar zijn een open, gastvrij gesprek over 'hoe we samen de leerling het best kunnen begeleiden in zijn ontwikkeling in de brede zin van het woord'. Welke aandachtspunten stellen we hierbij voorop?
- Het onthaal bij een oudercontact verloopt bewust gastvrij. Hoe realiseren we dat?
- De drempel voor ouders om contact te nemen wordt bewust laag gehouden en spontane contactname wordt aangemoedigd. Hoe bereiken we dat?

Leerlingen

- Hoe zorgen we ervoor dat het onthaal van eerstejaars getuigt van onze gastvrijheid?
- Onthaal van instromers in hogere jaren/voor nieuwe kinderen in de loop van het schooljaar is een warm welkom. Hoe bereik je dat?
- Leerlingen met een bijzondere zorg worden onthaald op een manier dat ze zich welkom voelen. Wat ondernemen we om dat te bereiken?
- Er is openheid voor diversiteit (etnisch, godsdienst, ASO/TSO/BSO ...). Hoe werken we daaraan?
- Oud-leerlingen zijn welkom als ze langskomen en worden op bepaalde tijdstippen en voor welbepaalde activiteiten uitdrukkelijk uitgenodigd (b.v. als jurylid voor de GIP, als lid voor een overlegorgaan, oud-leerlingenwerking ...). Welk beleid bestaat daarrond?
- Welke afspraken zijn er rond de inbreng van kinderen in de school?

De buurt

- Kunnen onze lokalen, sportaccommodatie, speelplaats gebruikt worden door de buurt, b.v. voor een koffietafel bij een begrafenis, voor sport en spel van de jeugdbeweging ...? Welke voorwaarden stellen we? Hoe ver gaan we daarin?
- Welke samenwerkingsverbanden hebben we met organisaties uit de buurt, b.v. met de jeugdpastor, met een jeugdbeweging, met de gemeentelijke jeugddienst ...?
- Scholen van andere netten uit de buurt willen we open ontmoeten. Bij welke gelegenheden? Hoe hoog is de drempel?

Leerkrachten

- Aan het onthaal van nieuwe leerkrachten wordt veel aandacht besteed. Wie neemt dat op?
- Staan we open voor stagiairs in een gastvrij, open gesprek over de mogelijkheden en moeilijkheden voor een stage in de school? Hoe pakken we dat aan?
- De directeur heeft oog voor de noden van zijn personeel, ook in hun persoonlijk leven. Op welke manier kan een directeur een open, ongedwongen en gastvrij klimaat scheppen, zowel voor informele als voor formele gesprekken (functionerings- en evaluatiegesprek ...)?
- Oud-collega's zijn welkom als ze langskomen en worden op gestelde tijdstippen en voor welbepaalde activiteiten uitdrukkelijk uitgenodigd. Is daar een beleid rond?

Dialoog met de islam

Lees online het artikel [Gastvrijheid](#) van Herman Beck op www.alnisa.nl/gastvrijheid.

Uit: Leeftocht, september 2018

Generositeit

wegwijzer naar vorming

INSPIRATIE IN DE PRAKTIJK

In het christendom weten gelovigen zich uitgenodigd om vanuit Gods liefde te bestaan en om van die liefde een bescheiden teken te geven in de wereld om ons heen. Niet vanuit eigen kracht, maar vanuit een generositeit die je zelf van God hebt ontvangen.

Generositeit betekent de ander de vrijheid gunnen om anders te zijn, anders te denken, anders te geloven.

Je geborgen weten in Gods liefde helpt je genereus zevenmaal zeven keer te vergeven en telkens weer anderen en jezelf nieuwe kansen te bieden. Als iemand je vraagt om één mijl met hem mee te gaan, ga er dan twee met hem mee. (Matteüs 5, 41)

Je krijgt acht wegwijzers naar vorming in een katholieke dialoogschool aangereikt.

Hoe inspireren ze je in de praktijk tot denken, doen en zijn in dialoog?

Deze **inspiratiefiche** geeft enkele aanknopingspunten en voorbeelden als opstap.

Je bedenkt er zelf zeker nog vele andere ...

Je kunt het thema benaderen vanuit de drie invalshoeken van de identiteitsdriehoek:

je persoonlijke identiteit, je professionele identiteit en de identiteit van je school.

Het is ook verweven met het leerplan Zill voor het basisonderwijs en het gemeenschappelijk funderend leerplan voor het secundair onderwijs.

Samen vertolken de wegwijzers hoe een katholieke dialoogschool naar vorming kijkt.

DENKEN

- Generositeit is een zeer **ruim begrip** met vele betekenissen. Algemeen gesproken gaat het over het 'meer dan het vanzelfsprekende', het 'groter dan het gewone', het 'voorbij het verwachte'. Het is meer dan een geven: het is een ver-geven.
- Generositeit gaat over een **levenshouding**. Net als de andere vormingscomponenten gaat het om een algemeen menselijke waarde die in het joods-christelijk verhaal een specifieke invulling en uitwerking krijgt. Wie gelooft in de genereuze Schepper en de generositeit in de schepping, wordt uitgenodigd zelf ook genereus te zijn. Geloven is dan zoveel meer dan de filosofische aanname of afwijzing van het bestaan van de Andere. Het heeft te maken met een manier van leven. Een genereus iemand zal twee mijl meelopen als hem gevraagd wordt één mijl te lopen.

- Het is zinvol om in te gaan op de **etymologische** achtergrond van generositeit/generuus; het woord heeft te maken met het Latijnse genus en het daarvan afgeleide generosus. Generuus is iemand die tot een hogere bestaansmodus is opgeklommen en vandaaruit overvloedig en rijkelijk kan geven. Vandaar ook de tientallen synoniemen voor 'generuus': mild, vrijgevig ...
- Veel achtergrond vind je in: Marc Verminck & Johan Van Looveren eds., Generositeit. Geven en schenken, delen en verdelen. Brussel, ASP Sint Lukas, 2013.
- Inspiratie vind je in het nummer van [Leeftocht mei 2019](#)
- Zoek naar inspirerende voorbeelden van generositeit / genereuze mensen
 - uit je omgeving, uit je eigen leven
 - in de grote wereld van vroeger en nu
- Denken vanuit de **identiteitsdriehoek** kan de blik verruimen; als opstap kan je in gespreksgroepen op zoek gaan naar antwoorden op volgende vragen:
 - **Persoonlijke identiteit**
 - Wat roept de term 'generuus' bij jou op?
 - Ken je voorbeelden van 'generositeit in de schepping'?
 - Is de generositeit van de schepping voor jou een impuls om zelf ook generuus te zijn?
 - Ervaar jij God als een genereuze God?
 - **Professionele identiteit**
 - Wat betekent generositeit als het gaat om: evaluatiebeleid, tuchtmaatregelen ...?
 - Waaraan herken je een genereuze directeur, leerkracht, studiemeester of secretariaatsmedewerker ...?
 - Waar ontmoet jij generositeit in je werk?
 - Waarin ben jij zelf generuus?
 - Waar zie je kansen om generuus te zijn in je lespraktijk?
 - Waar liggen de grenzen van de generositeit?
 - **Institutionele identiteit**
 - Wat betekent generositeit als het gaat om onthaalbeleid, aanwervingsbeleid?
 - Een katholieke school is een genereuze school: akkoord?
 - Een katholieke dialoogschool vermeldt generositeit in haar opvoedingsproject: akkoord?
 - Zijn er sporen van generositeit in de geschiedenis van je school (bv. stichter, patroon ...)?

DOEN EN ZIJN

Generositeit en Zill

De wegwijzers naar vorming geven richting aan het team om doorheen het hele schoolgebeuren tot op de klasvloer te groeien als katholieke dialoogschool. Het leerplan biedt tal van vindplaatsen om daaraan te werken met de leerlingen. Een [overzicht op de website](#) verzamelt er enige.

Generositeit en het gemeenschappelijk funderend leerplan so

Het leerplan is voor de leraar het anker om bij de leerlingen de steeds complexere wereld te ontsluiten in hun groei naar volwassenheid. De wegwijzers geven daaraan richting en verbinden de vormingsopdracht van de school met haar Bijbels-christelijke inspiratie. De [algemene inleiding leerplannen so](#) past dat toe op elke wegwijzer.

Generositeit en het Vademecum zorgbreed en kansrijk onderwijs

Het vademecum toont zich als een stevig huis, gebouwd op goede grond en met stevige fundamenten. Generositeit zit in de grond waarop we bouwen. Bron: [Vademecum, Bouwen aan een school voor iedereen.](#)

Voorbeelden van pedagogische activiteiten die getuigen van generositeit

In de klaspraktijk

- Maaltijd
 - Organiseer een maaltijd met de klas waarbij de ene leerling iets klaar maakt voor de andere.
 - Verbind een gesprek aan de maaltijd over een onderwerp dat leeft.
 - Maak duidelijk dat een eucharistie eigenlijk hetzelfde doet: woord- en tafeldienst.
- Leerlingen helpen elkaar binnen de klas om de leerstof beter te verwerken.
- Hoe geef je vorm aan een [zorgbreed en kansrijk onderwijs](#)?

In de schoolwerking

- Wat betekent genereus handelen in volgende gevallen?
 - Een collega is ziek en geeft vervangingsopdrachten.
 - Een leerling is ziek geweest en heeft een achterstand opgelopen.
 - Een anderstalige leerling komt binnen.
- Organiseer een pedagogische studiedag rond 'generositeit'.
- Organiseer een politiek debat over 'generositeit'.
- Oudere leerlingen leggen de leerstof uit aan jongere leerlingen ("Vijf wordt zeven").
- Stimuleer het vrijwilligerswerk:
 - binnen de school (bv. organisatie van restaurantdagen, opendeurdagen);
 - buiten de school (Community Service Learning).

In het schoolbeleid

- Hoe gaan we om met armoede op school?
- Zoeken jullie als school actief naar manieren om kinderen van vluchtelingen en asielzoekers op te vangen?
- Welke initiatieven nemen jullie om anderstaligen Nederlands te leren? Hoeveel kansen krijgen OKAN-leerlingen in onze school?

Hoe inspireert de pastoraal op school daarbij?

- Vieringen
 - Hoe zit het met ons aanbod voor vieringen? Zijn we daarin genereus?
 - Hoe is de inhoud van onze vieringen? Beperken we ons tot de christelijke invalshoek of stellen we ons open?
- Solidariteitsacties
 - Hoe bouwen we solidariteitsacties uit? Geven we hieraan een religieuze duiding?
- Geven we volwassenen en leerlingen de kans om het christelijk geloof en andere levensbeschouwingen echt te kennen en te beleven?
- Iedere dag is een nieuwe kans om iets van de generositeit te ervaren: hebben we daar aandacht voor aan het begin van een lesdag?

DIALOOG

Generositeit gaat samen met dialoog: openheid voor de andere, voor de rijkdom van de andere en het andere. Openstaan voor de generositeit zal vanzelf tot dialoog leiden en zo komt een positieve dynamiek op gang. Generositeit genereert dialoog met de andere/Andere, je staat open voor de visie én de vraag van de andere.

Thema's voor dialoog

- Met leerlingen basisonderwijs: Zill!
 - Het ontwikkelveld 'ontwikkeling van oriëntatie op de wereld' heeft als leeruitkomst: "Ik ben nieuwsgierig naar de wereld waarin ik leef. Ik exploreer mijn omgeving en verwerf inzicht in de wereld in al zijn dimensies." De zes verschillende thema's bieden een overvloed aan kansen tot besef van 'generositeit':
 - de vele vormen van samenleving
 - de overvloed aan bewegingscultuur
 - de rijkdom van geschiedenis
 - de oneindigheid van het heelal
 - de veelzijdigheid van techniek
 - de natuur in al haar verschijningsvormen
 - Uiteraard zitten ook in het ontwikkelveld Rooms-katholieke godsdienst veel kansen, wat reeds blijkt uit de leeruitkomst: "Ik sta open voor een diepere dimensie in het leven. Ik maak kennis met en ga in dialoog met de katholieke geloofstraditie. Ik groei op levensbeschouwelijk, religieus en/of godsdienstig vlak."
Enkele voorbeelden van leerplandoelen:
 - Rklg5: Ontdekken en zelf ervaren hoe de diepere kant van het leven wordt beleefd in een waaier van tekens, rituelen, belevings- en vieringsmomenten.
 - Rkev4: Groeien in verbondenheid met natuur en cultuur, ontdekken wat de christelijke scheppingsspiritualiteit betekent in het leven van mensen en mogelijk in het eigen leven.
- Met leerlingen secundair: tijdens de lessen & ochtendmomenten; bijvoorbeeld:
 - Fysica – generositeit in de krachten die nooit ophouden
 - Biologie – diversiteit en overvloed als basiskenmerk van de natuur en het leven
 - Talen: toren van Babel en Pinksteren
 - Geschiedenis – vele culturen
 - Godsdienst: vele godsbeelden, rituelen ...
 - Muziek: onuitputtelijke bron van ideeën en gevoelens
- Met collega's: elkaar ontmoeten en zo elkaars rijkdom en diversiteit leren kennen doorheen de dialoog; probeer daarbij het praktische en zuiver didactische te overstijgen; kansen te over:
 - personeelsvergaderingen
 - bezinningsdagen
 - pedagogische studiedagen
 - feesten, recepties, dag van de leerkracht
- Met ouders, schoolbestuur ...

Dialoog met de Bron: het woord van God is genereus

Zoek in de Bijbel naar aanknopingspunten voor een genereuze dialoog. De Bijbel is een bibliotheek met verschillende boeken, verschillende godsbeelden, veel interpretaties.

- Oude Testament: bv. scheppingsverhaal
- Nieuwe Testament: bv. 'Geen groter liefde kan iemand geven dan zijn leven.', parabel van de talenten, de zaaier, de barmhartige Samaritaan, de broodvermenigvuldiging, het hooglied van de liefde (1 Kor, 13).

Dialoog met andere tradities

Zoek in andere tradities aanknopingspunten voor een genereuze dialoog.

- Andere christelijke tradities
- Andere godsdiensten en levensbeschouwingen

Dialoog met maatschappij en cultuur

Zoek in de hedendaagse maatschappij en cultuur aanknopingspunten voor een genereuze dialoog.

- Rechtvaardigheid – generositeit als remedie tegen armoede
- Vluchtelingenproblematiek
- ...

Kwetsbaarheid en belofte

wegwijzer naar vorming

INSPIRATIE IN DE PRAKTIJK

In elke school is veel kwetsbaarheid aanwezig, het hoort bij ons mens zijn. Hoe gaan we daarmee om? Hoe kijken we ernaar? Beschouwen we het als een zwakte die gepaard gaat met schaamte en schuld of tekortschieten? Of zien we het vanuit de gelijkenis van het mosterdzaadje als een groeikans en onvermoede kracht- en inspiratiebron? Het kleine en nietige, het beperkte en onvolmaakte kan onze leef- en denkwereld openen en evidenties doorbreken. In een katholieke dialoogschool geloven we dat juist in de kwetsbare mens onverwachte kansen aanwezig zijn en God ons aanspreekt. Of zoals Leonard Cohen het zong: 'There's a crack in everything, that's how the light gets in'. Kwetsbaarheid is onlosmakelijk verbonden met hoop en belofte.

Je krijgt acht wegwijzers naar vorming in een katholieke dialoogschool aangereikt.

Hoe inspireren ze je in de praktijk tot denken, doen en zijn in dialoog?

Deze **inspiratiefiche** geeft enkele aanknopingspunten en voorbeelden als opstap.

Je bedenkt er zelf zeker nog vele andere ...

Je kunt het thema benaderen vanuit de drie invalshoeken van de identiteitsdriehoek:

je persoonlijke identiteit, je professionele identiteit en de identiteit van je school.

Het is ook verweven met het leerplan Zill voor het basisonderwijs en het gemeenschappelijk funderend leerplan voor het secundair onderwijs.

Samen vertolken de wegwijzers hoe een katholieke dialoogschool naar vorming kijkt.

DENKEN

Bezielde mensen, zo noemt Dr. Brené Brown mensen die zich kwetsbaar durven op te stellen in haar boek *De kracht van kwetsbaarheid*. Het zijn voor haar de mensen die weten dat ze de moeite waard zijn ook al zijn ze niet perfect. Ze weten dat leven geen constante stroom van gelukkig zijn is want ieder leven kent zijn ups en downs. Ze zijn zich bewust van hun schaduwkant, hun angst, verdriet, schaamte, schuldgevoel, boosheid ... maar ze laten dat toe in hun leven, lopen er niet van weg. Daardoor kunnen ze ook de kwetsbaarheid in een ander zien en aanvaarden, begrijpen en empathie voelen. Kwetsbare mensen zijn voor haar vooral authentieke mensen.

Ook Dirk De Wachter sluit in zijn boek *Liefde, een onmogelijk verlangen?* daarbij aan: "Achter het zichtbare van mensen rondom ons zit veel verborgen wat we niet weten. Ieder mens is kwetsbaar. Tegenover die kwetsbaarheid moet je mededogen stellen. Voor mij is kwetsbaarheid een talent. Een groot deel van de menselijke creativiteit komt voort uit kwetsbaarheid. Maar onze samenleving heeft maar weinig plaats voor het kwetsbare. We willen alles perfectioneren, alles lijkt maakbaar, als je maar hard genoeg je best doet. Zelfs in de liefde willen we de ander kneden, zoeken we naar de perfecte relatie op maat. We zijn ziek in maakbaarheid. Liefde zit echter in de 'gewonigheid', in het aanvaarden van elkaars fouten en eigenzinnigheid."

Kwetsbaarheid en belofte en Zill

De wegwijzers naar vorming geven richting aan het team om doorheen het hele schoolgebeuren tot op de klasvloer te groeien als katholieke dialogeschool. Het leerplan biedt tal van vindplaatsen om daaraan te werken met de leerlingen. Een [overzicht op de website](#) verzamelt er enige.

Kwetsbaarheid en belofte en het gemeenschappelijk funderend leerplan so

Het leerplan is voor de leraar het anker om bij de leerlingen de steeds complexere wereld te ontsluiten in hun groei naar volwassenheid. De wegwijzers geven daaraan richting en verbinden de vormingsopdracht van de school met haar Bijbels-christelijke inspiratie. De [algemene inleiding leerplannen so](#) past dat toe op elke wegwijzer.

Kwetsbaarheid en belofte en het Vademecum zorgbreed en kansrijk onderwijs

Het vademecum toont zich als een stevig huis, gebouwd op goede grond en met stevige fundamenten. Kwetsbaarheid en belofte zitten in de grond waarop we bouwen. Bron: [Vademecum, Bouwen aan een school voor iedereen](#).

DOEN EN ZIJN

Een pastoraal van *presentie*

De wegwijzer van *kwetsbaarheid* verwijst naar een pastoraal van *presentie*.

Door vooral te luisteren en niet direct in te grijpen geef je kwetsbare leerlingen en collega's veel meer, je geeft hen hun *zelfwaardegevoel* terug.

Je gaat met mensen op weg en vertrouwt erop dat gaandeweg veel zal uitklaren.

Hulpverlening is in onze huidige therapeutische modellen vaak verengd tot *interventie*.

Presentie gaat veeleer om aandacht en aanwezigheid.

Er zijn op school en **er mogen zijn** zoals je bent, in de gekwetstheid van het moment, in de twijfel en de onmacht zoals je je voelt. Wanneer we een schoolklimaat kunnen creëren waar dit voor elkeen mogelijk wordt, wie hij of zij ook is, dan spreken we over een [verbindend schoolklimaat](#) en een inclusieve school.

Groeien naar een cultuur van kwetsbaarheid op school: een leidraad

Sta als school open voor kwetsbare leerlingengroepen en hun ouders.

We denken dat we weten wat ze nodig hebben. Maar is dat ook zo? Informeer je als school en leerkrachtenteam. Hoe beleven gezinnen hun moeilijke of precaire situatie? Wat zijn risicofactoren en pijnpunten? Blijf als school niet op een eiland zitten, vaak zijn er deskundige centra en hulpverleners in de buurt om samen te zoeken naar oplossingen.

Breng de school dichter bij kwetsbare gezinnen.

De kloof tussen een moeilijke thuisituatie en de schoolcultuur is vaak mee de oorzaak van onderwijsachterstand. Werken aan een vertrouwensrelatie heeft een positief effect:

- op de ouders, hun verwachtingen tegenover de school, tegenover hun kind, op de doelen die ze stellen i.v.m. de opvoeding van de kinderen;
- op de leerlingen, de manier waarop ze functioneren in de klas, hun betrokkenheid, hun welbevinden en van daaruit hun ontwikkeling en loopbaanperspectieven;
- op de leerkrachten en de directie, hun verwachtingen tegenover deze leerlingen en hun ouders.

Werk aan een gedragscode voor de communicatie met kwetsbare leerlingengroepen.

Een vlot contact met ouders kan waardevolle informatie opleveren voor de leerkracht.

Zet zelf de eerste stap.

- Praat met respect, zorg dat ze voelen dat ze welkom zijn.
- Zet in op informele gesprekken.
- Zorg voor duidelijke boodschappen. Licht schriftelijke boodschappen desnoods mondeling toe.
- Win vertrouwen, spreek de ouders niet alleen aan als er problemen zijn, maar ook als het goed gaat.

- Schakel de ouderwerking in: zorg voor een lage drempel (nodig ouders persoonlijk uit, zorg dat ze hun eigen taal kunnen gebruiken, behandel en benader ze zoals je zelf wil aangesproken worden).

Werk samen als team.

Houd in het oog dat de zorg voor kwetsbare leerlingen niet op de schouders van één individuele leerkracht terecht komt. Geïsoleerde inspanningen houden mensen niet vol en zorgen niet voor een beleid met continuïteit. De pastorale groep is in die zin vooral gist in het deeg en seingever.

- Neemt de school de zorg voor kwetsbare leerlingen expliciet op in het pedagogisch project? Wie zijn ze? Wat zijn hun behoeften? Hoe kunnen we daarop inspelen? Wie dat in team aanpakt, komt tot een gestructureerde werking. Daar vaart de hele school wel bij, ook op andere domeinen.
- De school staat niet alleen. Als schoolteam heb je ook beperkingen. Vaak is de problematiek zo complex dat je steun nodig hebt: schoolbegeleiding, OCMW, CLB, buurtwerk, basiseducatie, Comité voor Bijzondere Jeugdzorg, Schoolopbouwwerk ... Omring je met hun competentie.

Het Emmaüsverhaal als leidraad (Lucas 24, 13-35)

De 'derde vreemde' zijn die meegaat en luistert, echt luistert.

In plaats van zelf een oplossing aan te reiken, **een vraag terugstellen**: 'Wat is er gebeurd en hoe voel je je daardoor?', 'heb je daar al met iemand anders over gesproken?' of 'zie je mensen rondom jou die je vertrouwt en bij wie je terecht kunt?' Daarbij kan je dan eventueel helpen zoeken en suggesties doen. Maar je laat de verantwoordelijkheid bij de andere en schiet niet te vlug in actie.

Aandachtig aanwezig zijn is vooral een relatie van *vertrouwen laten groeien*.

Echt luisteren is ook altijd een *open en onbevooroordeeld luisteren*. Een 'bescheiden luisteren' ook omdat ik dan ga beseffen dat leefwerelden zo fundamenteel verschillend zijn, waardoor mijn goed bedoelde oplossingen altijd vanuit mijn wereld komen en daardoor vaak weinig realistisch en haalbaar zijn voor diegene die in een totaal andere context moet (over)leven.

De kwetsbare leerling of collega zijn **verhaal écht beluisteren**, behoedt mij voor een 'paternalisme' dat te weinig rekening houdt met hun eigen achtergrond en leefwereld, hun schranderheid en oplossingen. Pas als ik zelf eens gekwetst en gekleineerd geweest ben, en weet wat dit voor mijn zelfbeeld betekent, zal ik iets begrijpen van een gekwetste binnenkant van mensen die teveel gekleineerd en gekwetst zijn geweest. En wanneer ik zelf als ouder voel hoe ik bezorgd ben om de toekomst en het geluk van mijn kinderen, kan ik beter de zorg en onmacht van die andere ouder begrijpen. In feite verschillen we allemaal niet zoveel van elkaar. Hoe beter ik de anderen leer kennen, hoe meer ik oog krijg voor hun kracht, hun schoonheid en hun competenties.

Concreet aan de slag met het Emmaüsverhaal

Het Emmaüsverhaal biedt 10 sleutels om sereen met kwetsbaarheid op school om te gaan:

zien - aanspreken - luisteren - confronteren en verhelderen - vrij laten - inzicht krijgen - authentiek zijn - loslaten - motiveren en inspireren - verbonden blijven.

Maak die sleutels concreet in de vakgroep, in een themagroep, in de leerlingenraad ...

Omgaan met kwetsbare leerlingen: een leidraad

Als kwetsbare leerlingen zich in de klas thuis voelen, als ze aan hun trekken komen en merken dat de school oog en oor heeft voor hun noden, wordt hun betrokkenheid en welbevinden bevorderd. Dat hebben ze nodig om te leren. Dat geldt trouwens voor alle leerlingen. Alleen is de 'rugzak' van sommige leerlingen zwaarder om dat te realiseren.

Aanwijzingen voor welbevinden zijn o.a. zichzelf durven zijn, zich thuis voelen, genieten van het leven, vitaliteit uitstralen, innerlijke rust en emotionele veiligheid. Betrokken leerlingen zijn gedreven en geconcentreerd bezig, ze exploreren intens en enthousiast, ze genieten van wat ze doen. Ze gaan op een persoonlijke manier om met uitdagingen, bewegen zich aan de grens van hun mogelijkheden. Kwetsbaarheid kan een kracht worden als leerlingen groeikansen krijgen.

- Zorg dat leerlingen zich veilig voelen in de klasgroep.
- Stimuleer een constructieve positie van kwetsbare leerlingen.
- Bewaak als leerkracht ook je eigen grenzen.
- Speel in op de behoeften van kwetsbare leerlingen.
- Meer dan anderen hebben kwetsbare leerlingen op school behoefte aan

- genegenheid en zorgzame aandacht
- succeservaringen die hen overtuigen dat ze wat kunnen
- veiligheid en structuur als voorwaarde om zich te kunnen ontplooien
- begrip en respect: sommige leerlingen gedragen zich agressief, ongenaakbaar, uitdagend of ongeïnteresseerd op school. Bekijk hen niet als ‘moeilijke leerlingen’, maar als ‘leerlingen die het moeilijk hebben’.

Enkele inspirerende voorbeelden

- **Peergroups** die voor medeleerlingen in staan.
- Een **sterk uitgebouwde leerlingenraad** die activiteiten kan organiseren die een positief schoolklimaat stimuleren, creëren.
- **Klasbezinningen** buiten de school, op een ‘stilte-plek’ om zowel te werken aan je eigen persoonlijke identiteit als de klasidentiteit.

Een inspirerend getuigenis

[Ted Talk van Brené Brown](#) over de kracht van kwetsbaarheid.

DIALOOG

De drie opdrachten van een katholieke dialoogschool

De eerste opdracht is ‘**coördinerend en verbindend**’ en hangt samen met het woord **DIALOOG!**

Het is *noodzakelijk* dat we mensen en scholen samenbrengen, alle krachten en expertise bundelen, niet in verspreide slagorde en verdeeldheid werken.

De tweede opdracht ‘**inspirerend en innoverend**’ hangt samen met het woord **KATHOLIEK!**

Wij kiezen bewust voor een ‘katholieke’ dialoogschool. Elk goed onderwijs gaat in dialoog met de wereld, met alle schoolparticipanten, met de aanwezige diversiteit en uitdagingen die zich aandienen. Maar daarbij kijken we vanuit verschillende tradities en vensters naar de wereld. In het besef dat er dus vele referentiekaders mogelijk zijn, kiezen wij er bewust voor om in die katholieke traditie verder te gaan. Al zal het *relevant* zijn dat we onze eigen inspiratiebronnen herontdekken en vertalen zodat ze ook nieuwe generaties kunnen enthousiasmeren en uitdagen.

De derde opdracht ‘**pedagogisch en kwaliteitsvol**’ hangt samen met het woord **SCHOOL!**

Het is meer dan *wenselijk* dat onze inspiratie consequenties heeft voor de dagelijkse onderwijspraktijk. Onze inspiratie herontdekken kan niet losstaan van wat we voorleven en in de praktijk doen. Het moet er echt toe doen en een verschil maken, het moet als het ware een garantie en toetssteen zijn voor onze kwaliteit.

In dialoog met de Bijbelse traditie

In het Bijbelse verhaal van de onvruchtbare vijgenboom ([Lucas 13, 6-9](#)) pleit de tuinier voor de boom die een ontgoocheling is voor de eigenaar: ‘Heer, laat hem dit jaar nog staan, laat mij eerst de grond er omheen omspitten en er mest op brengen. Misschien draagt hij het volgend jaar vrucht.’

Zoals die tuinman willen wij in een katholieke dialoogschool ook verder kijken dan de fragiliteit van hen met wie wij op weg zijn. Doorheen alle ‘faiblesse’ willen wij de kleine tekenen van ‘promesse’ blijven zien. De beste leerkracht of directeur is misschien wel diegene die de andere laat open bloeien, niet alleen ondanks, maar net dankzij zijn kwetsbaarheid. Vanuit het besef van onze eigen beperktheid ontstaat de ruimte waarin de ander zichzelf mag zijn, niet volmaakt maar gewoon zichzelf.

Enkele reflectievragen

- Hoe bieden wij in onze scholen een veilige omgeving waar aandacht en hoop is voor al wie kwetsbaar zijn?
- Waar is er in onze school een ‘stilteplek’? Een ‘lege ruimte’? Hoe kunnen we hier plaats en tijd voor maken?
- Hebben we een visie rond bezinningsdagen – verdiepingsdagen doorheen het hele curriculum van onze leerlingen?
- Hoe werken we in onze school aan ‘verbindende communicatie’? Is dit zichtbaar, merkbaar, voelbaar in vergaderingen, leerlingenraden, oudercontacten, onder collega’s ...?

Rechtvaardigheid wegwijzer naar vorming

INSPIRATIE IN DE PRAKTIJK

We komen op tegen uitbuiting en voor een menswaardig bestaan voor iedereen. Een katholieke school is daarom een sociaal rechtvaardige school en gaat in tegen een meritocratisch onderwijssysteem dat uitsluitend de sterksten beloont. Zo wil ze een rechtvaardiger samenleving tot stand helpen brengen.

Je krijgt acht wegwijzers naar vorming in een katholieke dialoogschool aangereikt.

Hoe inspireren ze je in de praktijk tot denken, doen en zijn in dialoog?

Deze **inspiratiefiche** geeft enkele aanknopingspunten en voorbeelden als opstap. Je bedenkt er zelf zeker nog vele andere ...

Je kunt het thema benaderen vanuit de drie invalshoeken van de identiteitsdriehoek: je persoonlijke identiteit, je professionele identiteit en de identiteit van je school.

Het is ook verweven met het leerplan Zill voor het basisonderwijs en het gemeenschappelijk funderend leerplan voor het secundair onderwijs.

Samen vertolken de wegwijzers hoe een katholieke dialoogschool naar vorming kijkt.

DENKEN

Sociale rechtvaardigheid en sociale rechtvaardigheid is drie

Werken aan sociale rechtvaardigheid binnen de school is een manier om de katholieke identiteit van de school vandaag vorm te geven. Of een school zich inzet voor meer sociale rechtvaardigheid en de wijze waarop dit gebeurt binnen de school is afhankelijk van hoe de school sociaal onrecht begrijpt en welke visie de school heeft ten opzichte van sociale rechtvaardigheid.

K. Choules (2007) onderscheidt drie perspectieven vanwaaruit scholen werk kunnen maken van sociale rechtvaardigheid: het liefdadigheidsperspectief, het mensenrechtendiscours en het privilegediscours. Choules, K. (2007), *The shifting sands of social justice discourse: from situating the problem with 'them', to situating it with 'us'*, in *Review of Education, Pedagogy and Cultural Studies*, jg. 29, n° 5, p. 461-481.

"Social justice refers to a society committed to equality of (negotiated) outcomes for all in which power and resources are equitably distributed and nobody is excluded from full participation in society on the basis of factors such as gender, religion, ethnicity, socio-economic group, nationality, ability/disability, or sexuality." (K. Choules, 2007)

- Het **liefdadigheidsperspectief** veronderstelt een openheid en generositeit naar anderen toe, in het bijzonder naar hulpbehoevenden. Meer sociale rechtvaardigheid kan je realiseren door deze hulpbehoevenden te helpen via concrete, individuele acties. De focus ligt op individueel onrecht – omdat de oorzaken van het sociale onrecht bij het individu en zijn context geplaatst wordt. In de actie is het meestal de persoon die hulp geeft die bepaalt wie in nood is en welke hulp deze noodlijdende moet krijgen. De hulpbehoevende is enkel de hulpontvanger, en dus niet actief betrokken in het proces naar meer sociale rechtvaardigheid. Fondsenwerving in het kader van solidariteitsacties kan gezien worden als aansluitend bij het liefdadigheidsperspectief.
- Het **mensenrechtenperspectief** gaat ervan uit dat sociale rechtvaardigheid betekent dat in de eerste plaats sociale structuren – zoals socio-economische structuren, met inbegrip van uitbuiting, economische marginalisatie of ontvoogding van sociale klassen – moeten worden aangepakt die sociale ongelijkheid veroorzaken en in stand houden. Gezien de focus voornamelijk ligt bij structureel onrecht, wordt er een hefboomfunctie toegekend aan de overheid die als taak heeft te zorgen dat elk individu of groep evenwaardige rechten heeft. Als overheid heeft ze de maatschappelijke opdracht te bepalen welke individuen of groepen risico lopen om deze rechten niet te kunnen realiseren of slachtoffer te zijn van sociale ongelijkheid. Vervolgens biedt zij via herverdeling van middelen, macht, kansen ... deze individuen of groepen gelijke kansen aan. De achterliggende idee is dat met die herverdeling van kansen en middelen iedereen hetzelfde einddoel kan halen. De voorgestelde acties zijn sociaal of groepsgericht en hebben een preventief karakter.
- Zowel binnen het liefdadigheids- als in het mensenrechtenperspectief wordt de doelgroep gedefinieerd als een 'slachtoffer', als 'kwetsbaar' of 'at risk', of kortom, iemand die een tekort ervaart of daarmee geconfronteerd wordt. Personen of instanties, die zelf niet tot de doelgroep behoren, bepalen wie hulp verdient of risico loopt. Het **privilegediscours** tracht zich van de twee voorgaande perspectieven te onderscheiden door sociale rechtvaardigheid te herdenken, onder meer door de focus te verschuiven naar de groep die bevoorrecht is en daardoor zelden of nooit in de positie van personen in maatschappelijk kwetsbare situaties terecht komt. Die bevoorrechte positie biedt de mogelijkheid om constructieve actie te ondernemen. Sociaal onrecht ontstaat immers wanneer individuen hun bevoorrechte positie ten nadele van maatschappelijk kwetsbare individuen of groepen gebruiken. Maar sociaal onrecht kan ook hersteld worden wanneer bevoorrechte groepen of individuen zich bewust worden van hun positie en zich bijgevolg verantwoordelijk gaan voelen voor de gevolgen van hun handelen. Het privilegediscours gaat dus hand in hand met een proces van bewustwording van de invloed die wij als individu – en met vereende krachten als groep – hebben op het realiseren van een sociaal rechtvaardigere samenleving.

De God uit de christelijke traditie is een rechtvaardige God die oproept om mee te bouwen aan een wereld waar iedereen tot zijn of haar recht kan komen. Door te antwoorden op deze oproep wordt er iets van deze God zichtbaar op school. In het rechtvaardig handelen van de school kan God worden gekend. In het bouwen aan een sociaal rechtvaardige school toont de katholieke dialoogschool hoe het katholiek geloof kan geleefd worden en vorm krijgt in handen en voeten. De drijfveer om te werken aan sociale rechtvaardigheid vindt de katholieke dialoogschool in het visioen van het Rijk Gods. De katholieke dialoogschool gaat als gemeenschap in discussie met de samenleving vanuit het geloof in het Rijk Gods, een u-topie (een 'goede plaats' die in de mensengeschiedenis steeds 'zonder plaats' zal moeten blijven) die ons uitdaagt om kritisch te staan ten aanzien van onderdrukkende structuren zoals die in de samenleving bestaan en waarvoor we vanuit de sociale positie die we innemen allen in meer of mindere mate verantwoordelijk zijn.

Welk perspectief op sociale rechtvaardigheid herken je in jullie huidige pastorale werking?

Welk perspectief op sociale rechtvaardigheid sluit het beste aan bij jullie opvoedingsproject?

Welke dwarsverbanden zie je?

Rechtvaardigheid en Zill

De wegwijzers naar vorming geven richting aan het team om doorheen het hele schoolgebeuren tot op de klasvloer te groeien als katholieke dialoogschool. Het leerplan biedt tal van vindplaatsen om daaraan te werken met de leerlingen. Een [overzicht op de website](#) verzamelt er enige.

Rechtvaardigheid en het gemeenschappelijk funderend leerplan so

Het leerplan is voor de leraar het anker om bij de leerlingen de steeds complexere wereld te ontsluiten in hun groei naar volwassenheid. De wegwijzers geven daaraan richting en verbinden de vormingsopdracht van de school met haar Bijbels-christelijke inspiratie. De [algemene inleiding leerplannen so](#) past dat toe op elke wegwijzer.

Rechtvaardigheid en het Vademecum zorgbreed en kansrijk onderwijs

Het vademecum toont zich als een stevig huis, gebouwd op goede grond en met stevige fundamenten. Rechtvaardigheid zit in de grond waarop we bouwen. Bron: [Vademecum, Bouwen aan een school voor iedereen](#).

DOEN EN ZIJN

Speuren naar rechtvaardigheid

Op klasniveau

- Stel de volgende vragen aan de groep. Laat hen kort (in één of enkele woorden) het antwoord schriftelijk neerschrijven, bijvoorbeeld elk antwoord afzonderlijk op een post-it.
 - Als ik de term 'sociale rechtvaardigheid' zeg, wat roept deze term spontaan in je op?
 - Waarom wil ik mee helpen bouwen aan een rechtvaardige wereld?
 - Wie/wat inspireert mij om te bouwen aan een rechtvaardige wereld?
- Vraag vervolgens om aan de hand van de antwoorden er een beeld/symbool/verhaal/aneddote aan te koppelen.
- Sluit af met een creatieve opdracht: druk op een visuele/creatieve wijze je motivatie en inspiratie om te werken aan sociale rechtvaardigheid uit.
- Zorg voor voldoende materiaal: (gekleurd) papier, (kleur)potloden, schaar, verf, tijdschriften, kranten, stempels, stof, ...
- Laat iedereen kort zijn of haar creatie voorstellen.
- Bespreek de activiteit:
 - Welke motivaties en inspiraties liggen aan de grondslag?
 - Hoe speelt religie hierin een rol? Wordt er een link gelegd met levensbeschouwelijk/christelijke inspiratie? Als de deelnemers dit niet zelf hebben gedaan, is het belangrijk om als begeleider duidelijk te maken dat religieuze inspiratie de drijfveer kan zijn voor sociale rechtvaardigheid. Parabels kunnen hier een mooie insteek voor zijn.

Op schoolniveau

- De blik waardoor we naar onze leerlingen kijken wordt bepaald door de klas- en schoolcontext waarin we leerlingen bezig zien. Het paradigma van het Rijk Gods kan hier een ander perspectief op werpen. Nodig je collega's uit om een klasprofiel op te stellen op basis van een Bijbels visioen van een Rijk Gods (Jes. 11, 6-9a). Via:
 - Wie/wat is wolf, lam, panter, bokje ...?
 - Vergelijk de klasprofielen van dezelfde klas
 - Wat is er nodig om een klassituatie te bekomen zoals God die droomt?
- Enkele vragen om te kijken naar ons schoolbeleid vanuit sociale rechtvaardigheid:
 - Is ons zorgbeleid zodanig uitgebouwd dat het gericht is op het creëren van 'gelijke kansen op uitstekend onderwijs' voor elke leerling, ongeacht zijn afkomst en thuiscontext?

- Is ons zorgbeleid zodanig uitgebouwd dat het ernaar streeft om het voor elke leerling mogelijk te maken de hoogste onderwijs ladder (minstens diploma secundair onderwijs) te bereiken?
- Zijn er vanuit de werking rond sociale rechtvaardigheid (pastorale groep/identiteitsgroep) raakvlakken te vinden met de werking van andere werkgroepen? Hoe kunnen we mekaar hierin versterken?
- Hoe zit het met onze visie op huiswerk? Zijn onze verwachtingen naar de ondersteuning (zowel materiaal als qua tijd en inhoudelijke ondersteuning) in de thuiscontext in overeenstemming met de mogelijkheden van de thuiscontext?

DIALOOG

Speuren naar rechtvaardigheid

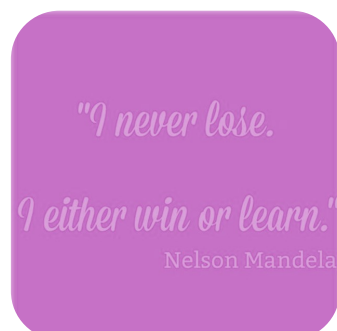
Op klasniveau

- Noah stond voor een zware taak, maar je kan er ook een mooi moreel dilemma aan koppelen om kinderen te laten nadenken over welke mensen een plek krijgen op onze boot: *Als de ark klaar is, moet Noah in de ark wonen met zijn familie en met alle grote en kleine dieren. Twee van elke soort, een mannetje en een vrouwtje.*
 - Vertel het verhaal van de Ark van Noah
 - Breng Noah en zijn ark visueel in de klas (b.v. met Playmobil). Maak de koppeltjes van dieren, maar vul deze aan met onvolledige koppeltjes, koppeltjes met een dier te veel, een koppeltje met een gewond dier, dieren die mekaar kunnen opeten, koppeltjes met een volwassen en een kinderdier ... Ga samen met de kinderen na wie Noah moet meenemen op de boot en wie aan wal moet blijven.
 - Trek het door naar andere situaties: gebeurt het al eens dat er bij ons (in onze klas, school, sportclub, samenleving, ...) mensen uit de boot vallen? Wat bepaalt of iemand al dan niet tot de groep behoort?
 - Wat zou er nodig zijn om een groep te kunnen maken waar iedereen welkom is? Hoe zou die groep er dan uit zien?
- Spreken over rechtvaardigheid is maar betekenisvol wanneer we echt geraakt worden door een situatie van onrecht. Soms kunnen videofragmenten ons hierin een handje helpen. Het [filmfragment](#) van 'dokters van de wereld' kan jongeren helpen om onrechtvaardigheid in de eigen omgeving op te merken. Wat moet er gebeuren voor de realiteit ons raakt? Toon het filmpje van Dokters van de Wereld België.
 - Herkennen de leerlingen zich in het filmpje?
 - Waar merken ze analoge boodschappen op in de media?
 - Wat doen die boodschappen met hen?
 - Welke boodschap willen ze zelf graag de wereld in sturen?
 - Op welke manier zouden ze dat aanpakken?

Op schoolniveau

Binnen ons Vlaamse onderwijs hebben we een sterke traditie van solidariteitswerking. De sterke periodes van het kerkelijk jaar herinneren ons aan de kwetsbare medemens en roepen ons op tot inzet voor die kwetsbare medemens. Het verhaal van de [barmhartige Samaritaan](#) kan een nieuw perspectief hierop werpen, wanneer we het even anders bekijken:

- Uitgangsvraag: "Wat zou er gebeuren als alle barmhartige Samaritanen zouden samenwerken om iets te doen aan de onveiligheid op de weg tussen Jeruzalem en Jericho of preventief zouden werken opdat mensen geen rover worden?"
- Op basis van de resultaten van de oefening rond het verhaal van de barmhartige Samaritaan kan gekeken worden naar de invulling van solidariteitsacties of kan een viering rond rechtvaardigheid opgebouwd worden.
- Er kan ook gewerkt worden met beelden/spreuken die in de gangen van de school een plek krijgen en de dialoog rond rechtvaardigheid in onze school, in onze omgeving, in onze samenleving of op wereldvlak activeren vanuit een ander perspectief (zie uitgangsvraag).

Uniciteit in verbondenheid wegwijzer naar vorming

INSPIRATIE IN DE PRAKTIJK

Vanuit onze christelijke mensvisie erkennen en waarderen we elke mens als een unieke persoon met eigen mogelijkheden en beperkingen, een eigen geschiedenis en persoonlijkheid. Tegelijk wordt iemand ook maar voluit mens dankzij en in verbondenheid met zichzelf, de andere, de wereld, de Andere. Menszijn is wezenlijk relationeel. Verbondenheid doet veranderen: elke mens wordt uitgenodigd en uitgedaagd om hier en nu, geworteld in het verleden, in relatie met anderen, gedragen door de Andere en met de hoop op de toekomst uit te groeien tot een uniek persoon.

Je krijgt acht wegwijzers naar vorming in een katholieke dialoogschool aangereikt.

Hoe inspireren ze je in de praktijk tot denken, doen en zijn in dialoog?

Deze **inspiratiefiche** geeft enkele aanknopingspunten en voorbeelden als opstap.
Je bedenkt er zelf zeker nog vele andere ...

Je kunt het thema benaderen vanuit de drie invalshoeken van de identiteitsdriehoek:

je persoonlijke identiteit, je professionele identiteit en de identiteit van je school.

Het is ook verweven met het leerplan Zill voor het basisonderwijs en het gemeenschappelijk funderend leerplan voor het secundair onderwijs.

Samen vertolken de wegwijzers hoe een katholieke dialoogschool naar vorming kijkt.

DENKEN

Ieder mens groeit via relaties met medemensen en met de wereld. In dialoog met de ander, in het raken en het zich geraakt weten, in het uitgedaagd en opgeroepen worden, in het graag zien en het zich bemind weten, in het gekwetst worden en het troosten. In die verbondenheid met de ander groeit elk mens uit tot een unieke en verantwoordelijke persoon. Ieder is en voelt zich op een unieke wijze gesitueerd in tijd en ruimte, staat op de schouders van een vorige generatie en draagt de mogelijkheden van en de verantwoordelijkheid voor toekomstige generaties in zich. Ieder mens ontvangt de gave van de schepping, maar wordt ook uitgedaagd door de wereld om zich heen.

Ga eens na voor jezelf welke betekenis 'uniciteit in verbondenheid' voor jou kan krijgen vanuit de identiteitsdriehoek van Wim Kuiper.

Stel achtereenvolgens bij *uniciteit*, bij *verbondenheid* en bij *uniciteit in verbondenheid* telkens deze drie vragen:

- Wat betekent het voor mezelf als mens?
- Wat betekent het voor mij als professional in het onderwijs?
- Wat betekent het voor ons als school?

Enkele mogelijke filmpjes als wegbereider voor die reflectie

Getuigenis van Ryan Tabibian: talenten zien en uitdagen om ermee aan de slag te gaan. Ryan Tabibian getuigt hoe een leerkracht hem uitgedaagd heeft om met zijn talent – in de ogen van anderen een beperking – aan de slag te gaan.

The present: een jongetje krijgt een hondje cadeau. Dat geschenk leert de jongen ...

Kikker en de vreemdeling: kansen tot ontmoeten, groeien in vertrouwen.

Uniciteit in verbondenheid en Zill

De wegwijzers naar vorming geven richting aan het team om doorheen het hele schoolgebeuren tot op de klasvloer te groeien als katholieke dialogeschool. Het leerplan biedt tal van vindplaatsen om daaraan te werken met de leerlingen. Een [overzicht op de website](#) verzamelt er enige.

Uniciteit in verbondenheid en en het gemeenschappelijk funderend leerplan so

Het leerplan is voor de leraar het anker om bij de leerlingen de steeds complexere wereld te ontsluiten in hun groei naar volwassenheid. De wegwijzers geven daaraan richting en verbinden de vormingsopdracht van de school met haar Bijbels-christelijke inspiratie. De [algemene inleiding leerplannen so](#) past dat toe op elke wegwijzer.

Uniciteit in verbondenheid en het Vademecum zorgbreed en kansenrijk onderwijs

Het vademecum toont zich als een stevig huis, gebouwd op goede grond en met stevige fundamenten. Uniciteit in verbondenheid zit in de grond waarop we bouwen. Bron: [Vademecum, Bouwen aan een school voor iedereen](#).

DOEN EN ZIJN

Uniciteit, uniek zijn, brengt diversiteit in onze school: al die unieke mensen vormen samen een divers palet.

Hoe kan dat een inspiratiebron zijn

- voor mij/ voor onze school?
- voor leerlingen, leraren, ouders en externen?

Aan de hand van de [Opdrachten voor het katholiek basisonderwijs](#) (OKB) proberen we te achterhalen hoe we dat als katholieke dialogeschool kunnen waarmaken. Die opdrachten zijn universeel; ze kunnen ook voor secundaire scholen een inspiratiebron zijn. De opdrachten zijn:

- Opdracht 1: werken aan een schooleigen christelijke identiteit
- Opdracht 2: werken aan een geïntegreerd onderwijsinhoudelijk aanbod
- Opdracht 3: werken aan een stimulerend opvoedingsklimaat en een doeltreffende aanpak
- Opdracht 4: werken aan de ontplooiing van ieder kind vanuit een brede zorg
- Opdracht 5: werken aan de school als gemeenschap en als organisatie

Bij wijze van voorbeeld werken we hierna de eerste opdracht wat nader uit in elke uitspraken en vragen. Bespreek de uitspraken, beantwoord de vragen. Persoonlijk en samen.

“Elke leerling is uniek. Hij heeft specifieke talenten en noden die hij gaandeweg ontdekt. Om zelfstandige, verantwoordelijke en gelukkige volwassenen te kunnen worden, hebben leerlingen nood aan gerichte ondersteuning van elkaar, van leerkrachten, ouders en andere opvoeders. Uniciteit en verbondenheid zijn dus met elkaar vervlochten. Christenen geloven dat onze verbondenheid met God dat ook toont: dankzij Hem bestaan we als unieke wezens (“[...] ik heb u in mijn handpalmen gegrift” (Jesaja 49, 16)).

En dus richt je samen met je collega's het onderwijs zo in dat elke leerling beseft dat hij mag opgroeien tot een unieke persoon, dankzij de anderen, de diverse gemeenschap van de school en de samenleving. Je denkt na over organisatie en klassamenstelling, het aanbod, de inrichting van klaslokalen en speelplaats, normen en regels, vormen van maatwerk en evaluatie.” Uit: OKB, opdracht 1.

UNICITEIT

"Ik zal er zijn voor jou."

Enkele uitspraken

- Elke leerling is uniek en vraagt gerichte ondersteuning, die gebeurt vanuit een bepaald mensbeeld.
- De mens is onvolkomen, maar tegelijk oneindig beloftevol.
- Het uitgangspunt van elk leerproces is respect voor de uniciteit van de leerling.
- Onderwijs en opvoeding zijn erop gericht liefdevol groeikansen te bieden om talenten te ontdekken en te leren omgaan met dagelijkse situaties en mislukkingen.

Vragen

- Waar zien we diversiteit in onze school
 - bij leerlingen, leerkrachten, ouders?
 - op het vlak van kennis, sociale, emotionele, religieuze, culturele ontwikkeling?
- Hoe ga *ik* om met die uniciteit en verscheidenheid?
- Hoe gaan wij *als school* om met die uniciteit en verscheidenheid?

De tekst '[Scholen verkleuren](#)' biedt handvatten bij vragen over kwesties van culturele en/of religieuze diversiteit

VERBONDENHEID

"Waar twee of drie mensen in Mijn naam samen zijn."

Enkele uitspraken

Verbondenheid heeft verschillende dimensies die niet van elkaar gescheiden kunnen worden.

Het gaat om verbondenheid met

- zichzelf
- de ander
- de gemeenschap
- de wereld / de dingen / natuur / cultuur
- de Andere / God.

Vragen

- Hoe leidt diversiteit tot verbondenheid?
- Waartoe willen we leerlingen, leerkrachten, ouders verbinden met elkaar?
- Welke kansen zie ik / zien wij om in de aanwezige diversiteit tot verbondenheid te komen?
- Hoe kan ik / kunnen wij meewerken aan die verbondenheid?

GROEIEN

"Doe jij dan voortaan net zo."

Enkele uitspraken

- Vanuit de bakens uniciteit en verbondenheid zullen leraren leerlingen opvoeden met respect voor hun eigenheid, maar tegelijk ook gericht op het verantwoordelijk samenleven met anderen.
- Iemands naaste zijn betekent open staan voor wie je toevallig ontmoet. Die open houding zorgt ervoor dat we geraakt en bewogen worden door het appel van iemand die in nood is. Iemands naaste zijn is een daad van liefde.
- Uniciteit in verbondenheid wordt in het eigen opvoedingsproject vertaald in werkwoorden.

Vraag

Hoe kan ik / kunnen wij de andere laten groeien in zijn/haar relatie tot zichzelf, de andere, de wereld, de Andere?

PASTORAAL

Enkele uitspraken

- De context van de pastorale werking is verbondenheid in diversiteit en diversiteit in verbondenheid op persoonlijk, sociaal, cultureel en levensbeschouwelijk vlak.
- De diversiteit is een rijkdom.
- We worden allen uitgenodigd tot zelfontdekking, -reflectie en -verdieping op grond van de ontmoeting met elkaar.

Vragen

- Hoe gaan wij in onze pastorale werking om met de verscheidenheid in onze school?
- Welke kansen tot verbondenheid zien we in onze pastorale werking?
- Hoe kan ik /kunnen wij daar verder in groeien? Welke nieuwe opportuniteiten reik ik/reikt onze school daarvoor aan?

DIALOOG

Kansen krijgen om zich verbonden te weten met het transcendente of sporen daarvan te ervaren, draagt bij tot ieders individuele ontwikkeling. Groeien in uniciteit doet elke mens in dialoog en verbondenheid met zichzelf, met de ander, met de wereld en de Andere.

Het Pinksterverhaal als inspiratiebron: Handelingen 2, 1-11

In dit verhaal is er de ervaring van eenzelfde passie, eenzelfde bezieling over alle verschillen heen. Het is een uitnodiging en een uitdaging om de diversiteit en de verscheidenheid in onze katholieke scholen te zien als een kans en een verrijking.

- *Hoe komt het dat iedereen elkaar hoort spreken in zijn eigen moedertaal?*
- *Hoe kunnen wij in dialoog gaan met elkaars anders-zijn en zo mensen in een verbindend schoolklimaat helpen groeien naar de unieke persoon die ze zijn?*

Een brede vorming aanbieden als voedingsbodem tot dialoog

- Hoe zorgen we in de vorming voor een evenwicht tussen het ontwikkelperspectief van de leerling en de verbondenheid met anderen?
- Hoe zorgen we ervoor dat ieder zich kan ontwikkelen maar tegelijkertijd gevormd wordt in relatie met andere leerlingen, de leraren, de school, de wereld, het transcendente?
- Welke aanknopingspunten bieden het leerplan Zill (voor basisonderwijs) en het gemeenschappelijk funderend leerplan (voor secundair onderwijs) daartoe?

Mogelijke aanknopingspunten: visie, stichter, patroonheilige, naam, context, activiteiten van de school. Activiteiten zijn b.v.: samenwerking met rusthuis, zorgcentrum, kinderdagverblijf; *Community Service Learning*; burgerschapsvorming.

Enkele andere Bijbelteksten als inspiratiebron

- 1Kor. 12, 12-26: christenen vormen samen één geheel; alle delen van het lichaam zijn nodig; alle delen van het lichaam zijn belangrijk; dragen wij zorg voor elk onderdeel?
- Lucas 10, 29-37: de barmhartige Samaritaan
- Matteüs 19, 16-30: de rijke jongeman.
- Handelingen 2, 43-47: het leven van de eerste gemeente
- Handelingen 4, 32-36

Ook andere verhalen kunnen de dialoog op gang brengen. B.v. [het levensverhaal van de Heilige Franciscus](#) op de website Thomas.

Meer tips

[LOS, Levensbeschouwing Op School](#): elke week een levensbeschouwelijk citaat op de website Thomas

[ROS, Religie Op School](#): elke week een religieus citaat op de website Thomas

[Spiritualiteit zichtbaar maken](#): tips op de website Elisabeth.

[Je plaats vinden in de wereld](#): lessenspakket 3de graad tso-bso op de website Thomas

Verbeelding

wegwijzer naar vorming

INSPIRATIE IN DE PRAKTIJK

Verbeelding geeft ruimte aan het onbeheersbare, heeft oog voor wat niet onmiddellijk nuttig is, voor het esthetische, literaire, filosofische, spirituele. Ze zet aan tot creativiteit en stimuleert om vernieuwende oplossingen te bedenken voor problemen die de huidige generatie niet oplost of niet opgelost heeft. Platgetreden paden verlaten en tegendraadse vernieuwende oplossingen bedenken zijn ook kenmerken van de Bijbelse dialoog.

Je krijgt acht wegwijzers naar vorming in een katholieke dialoogschool aangereikt.

Hoe inspireren ze je in de praktijk tot denken, doen en zijn in dialoog?

Deze **inspiratiefiche** geeft enkele aanknopingspunten en voorbeelden als opstap.

Je bedenkt er zelf zeker nog vele andere ...

Je kunt het thema benaderen vanuit de drie invalshoeken van de identiteitsdriehoek: je persoonlijke identiteit, je professionele identiteit en de identiteit van je school.

Het is ook verweven met het leerplan Zill voor het basisonderwijs en het gemeenschappelijk funderend leerplan voor het secundair onderwijs.

Samen vertolken de wegwijzers hoe een katholieke dialoogschool naar vorming kijkt.

DENKEN

Enkele teksten om over na te denken en als achtergrond mee te nemen voor een reflectiegesprek rond volgende vragen:

- Wat raakt mij in de tekst en waarom?
- Wat wil ik hiervan doorgeven aan mijn collega's, leerlingen?
- Hoe kan ik mezelf nog meer uitdagen om met verbeelding aan de slag te gaan? (in mijn persoonlijk leven, in mijn professioneel bezig zijn, in de school zelf)

De mens is een creatie van God onze schepper. Wij zijn Gods creaturen. Geschapen naar zijn beeld, dat wil zeggen dat Hij de creativiteit dus in ons heeft aangelegd. Het is waardevol deze creativiteit in ons zelf te ontdekken, ons zelf beter te leren kennen, dichter bij onze ware gevoelens en gedachten te komen en daardoor ook dichter bij Hem te kunnen komen. Of zoals dat zo mooi gezegd wordt: in de intimiteit komen. 'Iedereen heeft creativiteit in zich. Maar tegenwoordig heeft niemand meer tijd om ze in zichzelf te ontdekken.' (Karel Appel) Ik geloof dat dit waar is, kijk maar eens naar de maatschappij

waarin we leven. Wordt het ons niet heel erg moeilijk gemaakt om door creativiteit in die intimiteit te komen? Om zijn stem te kunnen verstaan? Hoeveel mensen zijn altijd te druk of bang voor de stilte? Wat een contrast met het beeld uit Genesis waar Adam in het paradijs met God wandelde. Als de creativiteit vrij gezet wordt, dan komt er beweging, dan gaat het stromen, dan komt er leven en vrijmoedigheid. Beeldende werken maken is letterlijk naar buiten brengen wat er binnen in je zit – soms bewust – maar veel vaker onbewust. En daar is geen gesproken woord voor nodig, het is beeldtaal. Maar het communiceert heel goed.

De verbeelding is het meest krachtige psychologisch middel dat wij als mensen hebben. Door onze verbeelding kunnen we dingen voor elkaar krijgen die eerst onmogelijk lijken.

De verbeelding is als een spier: ze wordt slap en ongepolijst als ze niet genoeg wordt gebruikt. De verbeelding van kleine kinderen is zo levendig, juist dan moeten ze over andere religies leren. Als ze dan ouder worden, is het cruciaal dat dit deel van hun opleiding meer geraffineerd wordt. Daarom vind ik het zo vreselijk dat wereldwijd gesneden wordt in de geesteswetenschappen. Want het denken dat eraan ten grondslag ligt, is zo bekrompen: alleen in termen van nut en winst. Terwijl we ons moeten afvragen: wat voor burgers willen we worden?

Martha Nussbaum, Amerikaanse filosofe, auteur van 'Niet voor de winst'.

DOEN EN ZIJN

Verbeelding en Zill

De wegwijzers naar vorming geven richting aan het team om doorheen het hele schoolgebeuren tot op de klasvloer te groeien als katholieke dialogeschool. Het leerplan biedt tal van vindplaatsen om daaraan te werken met de leerlingen. Een [overzicht op de website](#) verzamelt er enige.

Verbeelding en het gemeenschappelijk funderend leerplan so

Het leerplan is voor de leraar het anker om bij de leerlingen de steeds complexere wereld te ontsluiten in hun groei naar volwassenheid. De wegwijzers geven daaraan richting en verbinden de vormingsopdracht van de school met haar Bijbels-christelijke inspiratie. De [algemene inleiding leerplannen so](#) past dat toe op elke wegwijzer.

Verbeelding en het Vademecum zorgbreed en kansrijk onderwijs

Het vademecum toont zich als een stevig huis, gebouwd op goede grond en met stevige fundamenten. Verbeelding zit in de grond waarop we bouwen. Bron: [Vademecum, Bouwen aan een school voor iedereen](#).

Pedagogische activiteiten ter inspiratie

In de klaspraktijk

Aan de slag met verbeelding!

Laat je leerlingen hun twee hersenhelften gebruiken. Stimuleer creatief denken in je klas. In het boek [Creatief denken in het \(secundair\) onderwijs](#) van Nansi Van Geetsom vind je heel wat voorbeelden.

Cultuur echt ook laten beleven door museumbezoek en daar ter plekke de inspiratie laten werken door leerlingen met gerichte opdrachten te laten rondgaan in het museum. Hun eigen verbeelding hierin stimuleren en prikkelen.

In de schoolwerking

Met collega's vakoverschrijdend nadenken en uitwerken van zinvolle en uitdagende 'zingevingshoeken' doorheen de hele school. Eerst samen bespreken wat je inhoudelijke wil 'verbeelden' en dan op welke plekken je dat wil en vervolgens hoe je dat wil en kan doen. Het is een combinatie van nadenken over de identiteit van je school en ondertussen heel creatief uitwerken hoe je dat voor de hele school zichtbaar en tastbaar kunt maken.

Tip voor een creatieve invulling van een pedagogische studiedag: aan de hand van een verhaal (Bijbelverhaal dat iets zegt over de schooleigen identiteit) een kunstwerk maken. Dat kan eventueel in samenwerking met collega's uit het kunstonderwijs. Het kunstwerk komt op een centrale plaats in de school en is zowel voor ouders als leerlingen en collega's een uitnodiging om te verwijzen en in gesprek te gaan rond de missie en de visie van de school.

Droom je, vroeg de durf?

Dat doe ik

*Durf je, vroeg de **droom**?*

Dat doe ik

Doen we het, vroegen de droom en de durf?

Dat doen we

En met z'n drieën wandelden ze hand in hand verder

En bij elk kruispunt stelden ze mekaar dezelfde vragen.

God, Vader en Moeder van alle Leven,

droom in mij

durf door mij

doe met mij

jouw droom voor een leven gevende wereld van mensen.

En waar we kunnen dromen, durven en doen

voor en met anderen zodat iedereen voluit leven kan.

Amen.

Karl Vanhuyse

In het schoolbeleid

Ga met de tekst van Carl Snoecx over '[Leraren zijn kunstenaars en kunstenaars zijn leraren](#)' aan de slag. Dit kan zowel met een directieraad als bestuurders, vakwerkgroepen en themagroepen.

Reflectievragen hierbij kunnen zijn:

- hoe geven wij binnen de school ruimte en tijd voor het niet meetbare en niet beheersbare?
- hoe geven wij binnen de school ruimte en tijd voor de traagheid van de verbeelding?
- hoeveel experimenteerruimte krijgen leerlingen en collega's?
- wat is de plaats van kunst en cultuur binnen de school?
- hoe inspireert de pastoraal op school daarbij en hoe zie je de samenwerking met de werkgroep cultuur op school?

Suggesties

- Een eigentijdse visualisering van de pastorale kernwoorden in gangen en speelplaats
- Een stille ruimte op school waar beeld en verbeelding plaats en ruimte krijgen
- De leraarskamer niet vergeten met pastorale prikkels vanuit Leeftocht of ander zinvolle doordenkers

Een creatieve school is een school die niet altijd vervalt in wat vorig schooljaar werd gedaan maar die durft vernieuwen, herdenken, uitproberen ... en daar zoveel mogelijk medewerkers, leerlingen en ouders bij betreft. Een school die zich durft overgeven aan de 'verbeelding' en er ook in gelooft dat er heel wat méér kan, zowel bij leerlingen zelf als bij collega's.

Lees ook het Leeftochtnummer [Klei](#) (2017-2018, nr. 9, mei 2018)

DIALOOG

Met leerlingen

- In gesprek gaan met leerlingen over welke beelden hen aanspreken en waarom.
- Een werkwinkel doen met citaten rond verbeelding en foto's van verbeelding en daarmee aan de slag gaan. Wat kiezen ze en hoe spreekt dat hun verbeeldingskracht aan?
- In dialoog gaan rond de vraag: waar geven we plaats, tijd en ruimte op school aan onze verbeeldingskracht?
- Leuke doe-tip: 'Waar is Jezus?' Een creatieve opdracht met veel verbeelding om Jezus te zoeken vandaag tussen al wat dagdagelijks gebeurt (zie [artikel van 14 mei 2018 op Kerknet](#))

Met collega's, schoolleiding, bestuur, ouders ...

Een heel mooi verhaal over *buiten de lijntjes kleuren* vind je in het boek [Werk](#) van Josse De Pauw (Houtekiet, Antwerpen- Boom, 2000). Het kan in een verdiepingsmoment op een personeelsvergadering en/of bestuursvergadering gebracht worden met daarbij een reflectieopdracht.

Met de Bron

In het begin was de fantasie. De fantasie was bij God, de fantasie was God. En Gods ongebreidelde fantasie bracht het heelal op gang: de mateloze ruimte met al zijn planeten, met de gloeiende zon, de maan en de sterren. Met licht en donker werkte God, met kleuren en tinten. En God kreeg plezier in zijn werk.

Toen nam God een rib uit het gloeiende lijf van de zon, en hij maakte daarmee een nieuwe planeet die hij 'aarde' noemde. Hij liet de zon erop schijnen en wolken liet hij vruchtbaar regenen. Er kwam leven op de kleine aarde: velden van groen en daartussen de bloemen en de bomen. Toen kwamen de dieren: ze liepen tussen de bomen, ze vlogen in de lucht en ze zwommen in het water. En God kreeg steeds meer plezier in zijn fantastisch werk!

Toen kwam God op het idee van de mensen. Zou hij durven aan mensen zijn fantasie toevertrouwen? Mensen verder laten gaan met alles wat hij zelf begonnen was?

En ... God waagde het erop. Hij zei tegen de mensen: volbreng mijn fantasie, mijn onvoltooide schepping. Maak mijn wereld tot een bewoonbaar huis. Verander de rotsen in bronnen en vijvers, verander de stenen in water, verander het water in wijn voor iedereen, maak goed wat nu nog niet af is, breng alles thuis wat naar mij onderweg is. Bewaar mijn fantasie, maak alles nieuw.

Uit verhalen voor de zevende dag, uitgeverij VBK Media

[Wacht Hem op
met een naambordje](#)

Mgr. Johan Bonny

Welke aspecten in de hedendaagse cultuur
in al haar diversiteit grijp je aan om deze
wegwijzer in dialoog te brengen?